

Csendőrségi Lapok

A m. kir. csendőrség szaklapja

Szerkeszti:

Mohácsy Lajos
százados

Megjelenik havonta kétszer.
Szórakoztató és tanácsadó barátja,
önképzésében támogatója
minden csendőrnek.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, I., Böszörményi-út 21. sz.
Telefon: 501-90.

A M. KIR. CSENDŐRSÉG EGYENRUHÁJA ÉS FELSZERELÉSE.

Ismerteti:

vitéz **BALAZS-PIRI GYULA** őrnagy.

A m. kir. csendőrség katonailag szervezett őrtestület, a katonai szervezettség fogalmától pedig elválaszthatatlan az egyenruha fogalma. A kötelező egyenruhaviselés egyik főcélja az, hogy viselőjét megkülönböztesse embertársaitól. Ez a megkülönböztetés azt is jelenti, hogy a katonailag szervezett testületek tagjai által hordott ruházati és felszerelési cikkek teljesen azonosnak kell, hogy legyenek, mert külsőleg csak az egyöntetűség fejezheti ki az illető szervezethez, vagy testülethez való hozzátartozást. Hogy ez elérhető legyen, az egyenruházati cikkek színét, méretét, formáját, kivitelét, stb. egységesen kell szabályozni. A szabályosnak meghatározott ruházati és felszerelési cikkeket rendszeresíteni, ezek viselési módját pedig szabályozni kell. Az előbbi célt az „Egyenruházati és felszerelési szabályzat”, az utóbbit pedig az „Öltözeti Táblázat” szolgálja.

Ezeket a szabályozásokat a testület tagjainak ismerniök kell és pontosan be is kell tartaniok, mert az öltözködésben csak az előírásoknak teljesen megfelelő egyöntetűség fejezheti ki, hogy egyenruhát hordunk. Az egyéni kívánság, iz-

lés és elképzelés szerint készített ruha csak egyéni, de nem egyenruha.

A világháború után a 80. sz. Honvédségi Rendeleti Közlönyben közzétett 1919. december 20-án kelt 21.170/eln. 39.—1919. számú H. M. körrendelet szabályozta — többek között — a m. kir. csendőrség egyenruházatát, rendfokozati jelvényeit és néhány fontosabb felszerelési cikkét, stb. is. Ezt váltotta fel az 1921. június 28-án kelt 19.043/eln. 5.—1921. számú H. M. rendelet kiadott ideiglenes ruházati és felszerelési szabályzat.

A csendőrség ruházatának és felszerelésének a szabályozásánál még ma is ez az *alaprendelet*. Ennek az alaprendeletnek a kiadása óta eltelt több, mint 15 év alatt számos új ruházati és felszerelési cikket rendszeresítettek és mindezek viselési módja is többször szenvedett kisebb-nagyobb változást. Úgy az ezeket rendszeresítő és szabályozó körrendeleteket, mint az alaprendeleteket is igen sok körrendelet módosította. — Ezek a különböző időben a Csendőrségi Közlöny útján közzétett kiegészítő és helyesbítő rendelkezések zavarják az áttekinthetést és nehézkessé teszik a gyors tájékozódást. Ezen könnyítendő, célszerűnek látszik a ma érvényben álló rendelkezéseket összefoglalni és könnyen áttekinthetően ismertetni oly mértékben, amennyire arra a csendőrség tagjainak szükségük lehet.

Ebben az összefoglalásban a súlypontot az egyenruházati cikkek kimerítő ismertetésére fektetjük, a felszerelési cikkek közül csak a legfontosabbakkal foglalkozunk — a lehetőség határán belül — részletesen, míg a többit csak meg fogjuk említeni. Egyes ruházati cikkek ismertetéséhez ábrát is adunk.

Az egyes ruházati cikkeket külön-külön fejezetben fogjuk ismertetni és mindegyik végén

felsoroljuk a reá vonatkozó, érvényben álló rendeletek és körrendeletek számát, hogy azok, akiknek esetleg részletesebb adatokra van szükségük, könnyen megtalálhassák.

A m. kir. csendőrség öltözetének történeti fejlődését nem ismertetjük, mert ez a Csendőrségi Lapok 1935. évi 4. számában már megjelent.

Csak pár szóval említjük meg, hogy a m. kir. csendőrség egyenruhájának színe miként fejlődött a ma rendszeresített táboribarnáig. A csendőrség egyenruhájának a színe általában a hadsereg egyenruhájának színváltozásához idomul. A katonai egyenruhák színének meghatározásánál régebben egyik cél az emberi hiúságra erősen ható, feltűnést keltő megkülönböztetés volt, hogy a zsoldos hadseregek minél könnyebben egészíthessék ki sokszor erősen megfogyott soraikat.

A m. kir. csendőrség első szolgálati egyenruhájának a színe sötét alapszínű-acélzöld volt, tele zsinórral és fénylő pitykegombokkal.

A füstnélküli löpor alkalmazásával a löhatás távolsága növekedett és ez váltotta ki a láthatatlanságra való törekvést. A láthatatlanságra való törekvés az oka annak, hogy ma csaknem valamennyi nemzeti katonaruhájának a színe már alig különbözik egymástól; valamennyi a terephez s a környezethez legjobban simuló barna, zöld és sűrű színkeverékből álló színárnyalatok közül való (mimikri).

A volt monarchia hadseregében a világháborút megelőző évek csukaszürke egyenruhája jelentette ennek a fejlődésnek a kezdetét. A csendőrség a világháború alatti alkalmazásakor vette át ennek az elvnek az alkalmazását és azóta lépepést tart a honvédségi egyenruha színváltozásával, amelynek egy-egy lépcsője a táborizöld és táboribarna.

ALTALANOS RÉSZ.

Tisztek (hasonlóállásúak) a részükre rendszeresített és viselésre megengedett ruházati és felszerelési cikkeket maguk kötelesek beszerezni.

Legénységi állományúak (karpaszomány viselésére jogosultak kivételével) kamgarn szövetsből készült ruházati cikkeket — a részükre rendszeresített könnyű nyári szövetsből készült ruha kivételével — nem viselhetnek és a fehér vászon nadrágon kívül más ruházati cikkeket magánúton nem szerezhetnek be. (L! 1935. évi 4. Cs. K.-ben megjelent 19.499/eln. VI. c. 1935. sz. B. M. körrendelet.)

A csendőrlegénységet a részére rendszeresített ruházattal és felszerelési cikkekkal *tömegrendszer* alapján látják el. Ennek lényege az, hogy a csendőrséghez felvett próbacsendőrök, újból felvettek, stb. „*elsőtömegbetét*”-et és azután havonta számfejtett és folyósított *évi tömegátalányösszeget* kapnak, illetve a számukra meghatározott első tömegbetétet és az évi tömegátalányösszegét a belügyi kincstár az *összesített tömegalap*-ba az igényjogosultak javára átutalja. A próbacsendőröket stb. az első tömegbetétjük és az első félelvi tömegátalányuk terhére szerelik fel. Az igényjogosultak azután az évi tömegátalányuk terhére az előljáró osztályparancsnokságuk gazdasági hivatala útján igénylik a *szükséges cikkeket*, amely a központi beszerzést intéző *felszerelési anyagraktárparancsnokságtól* kéri azok kiadását. A ruházati és felszerelési cikkeket leg-
többje igénylés szerint különböző méretben ké-

szül. Az igénylést a „Cs —14.” jelzésű „*Ruhagazdálkodási Utasítás*” szabályozza. Egyes cikkeknél, — melyeknél különösen fontos, hogy a viselője testméretével pontosan megegyezzenek, — pl. a lábbelieket, nemesak kész állapotban ad ki a felszerelési anyagraktárparancsnokság, hanem az igénylő kívánása szerint, a hozzávaló *összes kellékeket* „*egységcsomag*”-ban is. Az elkészítetéről, — a kiadott leírás és rajz (mintadarab) után, — a gazdasági hivataloknak, esetleg magának az igénylőnek kell gondoskodnia. Ez az ellátási rendszer biztosítja minden szempontból az egyöntetűséget és a lehető legjutányosabb áron való beszerzést, ami úgy a kincstárnak, mint a legénységnek fontos érdeke.

A rendszeresített ruházati és felszerelési cikkeket 1—1 darabját, mint *mintadarab*-ot, a belügyminisztérium csendőrségi osztályainak a vezetői hitelesítik.

A felszerelési anyagraktárnál a rendszeresített ruházati és felszerelési cikkeket hitelesített mintadarabjainak az őrzésére *mintaraktár* van. (L! az 1927. évi 17/Cs. K.-ben megjelent 120.889. eln. VI—c. sz. B. M. körrendeletet.)

A mintaraktár rendeltetése a csendőrségnél a rendszeresítéskor szabályosnak elismert ruházati és felszerelési cikkeket mintadarabjainak és ezek pontos műszaki leírásának az őrzésén kívül, a vállalkozó szállítóknak a *szabványdarabok* bemutatása, átvételkor — szükség esetén — hiteles erejű bizonyíték szolgáltatása és végül — kétes esetekben — a kerületi parancsnokságoknak felvilágosítás nyújtása.

RENDSZERESÍTETT RUHAZATI ÉS FELSZERELÉSI CIKKEK.

A csendőrség szolgálati egyenruházatának a *színe*: táboribarna, *minősége*: csendőröknél és próbacsendőröknél *közönséges*, őrmestereknél és törzsrőmestereknél, valamint a rangosztályba nem sorolt havidíjasoknál *félfinom*, tiszteknél (hasonlóállásúaknál) *finom*. Valóságban — a teljesen egyöntetű öltözködés céljából — az összes legénységi állományúak félfinom minőségű anyagból készült táboribarna egyenruhát hordanak.

TOLLAS CSENDŐRKALAP.

A tollas csendőrkalap a „*csendőr*”-nek elválaszthatatlan külső jelképe és egyidős a csendőrséggel. A gazdasági tisztek és csendőr állatorvosok kivételével a csendőrség összes tagjai részére rendszeresítve van.

A tollas csendőrkalap fekete keményített gyapjúlemezből készül.

A kalaptető mérsékelten kidomborodik. A kalap karimája elől és hátul 15—17 mm-re lefelé és mindkét oldalon 35—40 mm-ig felfelé van hajlítva. A kalap karimájának széle hajlított acéldróttal van körülvéve, mely a karima szélének belső felén van felvarrva és az így merevített karima egy darabból álló keskeny, fekete lakkborjúbőrrel van beszegve.

A fejnyílás belsejében szattyánbőrből készült és egy darabból álló barnaszínű *veritékbőr* oly módon van varrva, hogy az a kalapnyílás szélén be van varrva és befelé fel van hajtva.

A kalap teteje belülről sellakos papírral van beragasztva s azután az egész kalap oly módon

van fekete klottal bélelve, hogy a klot a kalaptető és oldalfalához kaucsukkal van hozzáragasztva. A tisztek kalapja fehér selyemmel van bélelve.

A kalapkup belsejében, közvetlenül a tető szélén, mindkét oldalt 1—1 tövisnélküli görgős rézcsat van felerősítve.

A kalapkúp bal felső oldalán a kalaptetőtől 20—30 mm-nyire feketére fényezett lemezecskével körülszegett, 7 mm átmérőjű *szelelőlyuk* van átütve.

Ugyanezen az oldalon, elől a karima belső szélétől 6 mm-nyire a kalaplemezből készült és mérsékeltlen hátrafelé hajló *tollforgótartó* van ráöltve, mely a tollforgótartó és a tábori jelvény feltűzésére szolgál. A tollforgótartó magassága elől 50 mm, hátul 45 mm, szélessége fent 36 mm, lent 26 mm és úgy van felvarrva, hogy alsó szélének közepe a balszem vonalába esik.

A tollforgótartó felső két sarka fölött közvetlenül, a szelelőlyukkal azonos 1—1 lyuk van átütve, melyek a tollforgónak a kalaphoz való megerősítésére szolgálnak.

A *kalapzsinór* 5 mm vastag és mindkét végén 1—1 *famakk*-ban végződik. A famakk hossza 27 mm, legkisebb átmérője 7 mm, a legnagyobb átmérője pedig 18 mm. A makk fonállal be van vonva és a felső részén hálószerű kötással van ellátva.

A kalapzsinór a kalapkarimán hátulról kezdve, balról-jobb felé egyszerűen, illetve kétszeresen fut a kalap körül. A kétszeres zsinórok egymás felett fekszenek. A zsinórok végeit *tolócsokor* tartja össze.

A zsinór végei akként kerülnek a kalap karimája hátsó részének közepére, hogy a makkok felső részei a kalap karimájának szélével érintkeznek. A kalapzsinór a kalapkúp körül tűzdeléssel van megerősítve.

A *kalapzsinór és a makkok* a legénységnél törzsmesterig bezáróan *fűződszínű ispahán*-ból, az őrsparancsnokképző iskolát végzett törzsmestereknél és tiszthelyetteseknél egysoros, alhadnagyoknál kétsoros *pirossal átszőtt ezüstö-*

zött, a tisztelnél egysoros *pirossal átszőtt aranyozott fémfonalból* készülnek.

A koronás *kalapcímér* sárgaréz ötvözetből van sajtoltva. A tiszték kalapcímere aranyozott. A címér hátsó felére két fülecs van forrasztva, amelyek a címér felerősítésére szolgálnak.

A *kalapcímér felerősítése* következőkép történik:

A címér két *fülecs*-ét a tollforgótartó mellett, megfelelő nagyságúra vágott nyílásokon a kalapkúp oldalfalán kell átnyomni, miáltal a kalapcímér a tollforgótartót eltakarja és annak megfelelően rézsutosan fekszik.

A kalapcímert úgy kell felilleszteni, hogy annak alsó széle a kalapzsinór felett 2 mm-re és elülről nézve a címér középvonala a kalapkúp jobboldali szélének vonalával párhuzamos legyen.

A *tollforgó* természetes lékes acélzöld, sötét-színű kakastollakból készül, melyek a kakas farktollzatának alakjában *vasdrót*-ra vannak kötve. A drót csupasz vége a tollforgónak a tartóban való rögzítése céljából hurokra van görbítve. A tollforgó lépos ívalakúra van kötve és azt úgy kell a tollforgótartóba illeszteni, hogy a tollbokréta legmagasabb része a kalap teteje fölé 6—10 cm-re emelkedjék és a tollak végei a kalap karimája alá ne érjenek.

A tollforgó se túlságosan nagy és feltűnő, de viszont szegényes se legyen.

A *csendőrkalap-állszíj* 20 mm széles, fekete rézközött borjúbőrből készül, melynek egyik végén görgős sárgaréz csat és csatcsukor van alkalmazva.

Az állszíjat szabad végével a kalapkúp belsőjében lévő tövisnélküli görgős csatokon kell áthúzni és a fejnagyságnak megfelelő helyen kilyukasztva összecsatolni úgy, hogy az állszíj a

fejen mérsékelten meghúзва legyen. Az állszíjat úgy kell az áll alá húzni, hogy a felfelé irányított csat görgője a baloldali fülcimpa alsó szélével egymagasságban legyen.

A kalapot — egyenesen — úgy kell feltenni, hogy a csendőr a karima alatt akadálytalanul láthasson. A kalapot a tarkóra vágni tilos.

Tábori jelvény-nyel elrendelt díszkivohulás esetén, körülbelül 16 cm magas és 13 cm széles *tölgy- vagy fenyőgaly*-at kell a tollforgó előtt a tollforgótartóba tűzni.

*

A tollas csendőrkalap — itt ismertetett leírását — a 45.194/el. VII. c. 1933. sz. B. M. körrendelet (L! 4/Cs. K.—1933.) közölte. Az őrsparancsnokképző iskolát végzett törzsőrmesterek kalapkarimájára vonatkozó kiegészítést a 19.615/el. VI. c. 1935. sz. B. M. körrendelet (L! 19. Cs. K.—1935.) közölte.

SAPKAK.

Rendszeresítve van: táboribarna- és nyári fehér-, fekete- és társasági sapka.

a) Tábori sapka.

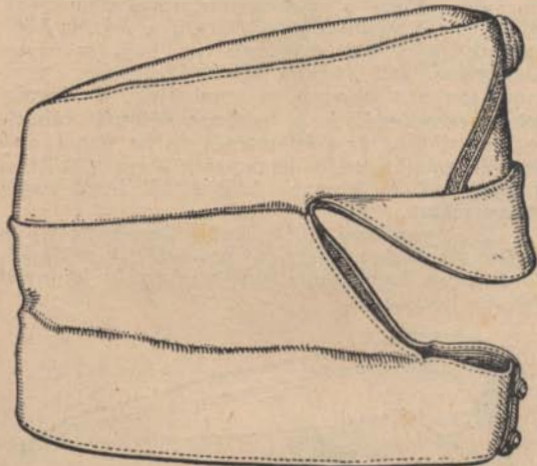
a) A tábori sapka leírása.

A tábori sapka a fejrészből és a Bocskai-díszből áll.

A felsőrész-ből és a két oldalrész-ből összevarrott *fejrész* a legénységi sapkánál tábori barna bélésvászonnal, a rangosztályba nem sorolt havidíjasoknál és a tisztelnél (hasonlóállásuaknál) hasonló színű gyapotbélésszövettel (vagy

klottal) van bélelve és a belső alsó széle mentén veritékbőr-rel borítva.

A fejrész elülső részén a sapkarózsa és a rendfokozati jelek vannak alkalmazva.

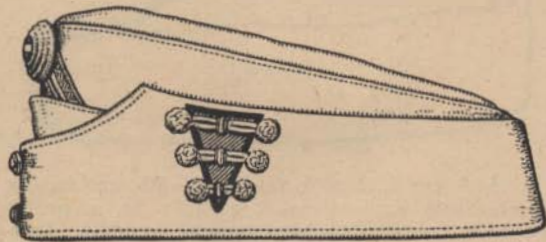

A 3 cm átmérőjű és kb. 8—10 mm vastag domborított *sapkarózsa* a csendőr és a próba-csendőr részére táboribarnára, oxidált tombakból (pótlásul horganybádogból), vagy tábori barnára bevont horganyzott vasbádogból van sajtolva, a rózsza középső része nemzeti színben van díszítve. A sapkarózsa az őrmesteri és magasabb rendfokozatú legénység részére szorosan zárkózó *ezüst*-, a tisztek és hasonló állásúak részére pedig *arany sodralék*-ből készül, középen *nemzeti színű, domborított zománc betét*-tel. A színek vízszintesen *felsze-*

nek. A legénységi sapkarózsa lapos hátsó részére egy vékony sodrony van felerősítve, amely a sapkarózsat a sapkához erősíti.

A két részből összetűzött *nyakvédő* a fejrész alsó szélén a szemernyőig terjedően van felvarrva. A nyakvédőt kétrétben, a fejrész köré hajtjuk és a bal szárnyat a jobb szárnyon alkalmazott két 15 mm átmérőjű dombor nyomású koronás *kisgomb*-ra gomboljuk. A kisgombok a csendőrnél és a próbacsendőrnél táboribarna színűek, az őrmesternél és az ennél magasabb rendfokozatú legénységénél ezüstözöttek, a tisztelnél és hasonló állásúaknál homályosan aranyozottak.

A *szemernyő* kétrétben összehajtott, a sapka színével megegyező posztóból készül, kb. 6—7 cm a legnagyobb szélességben és könnyen fel- és lehajtható.

A vízszintesen és részarányosan elhelyezett 3 topánzsinór — *Boszkai-dísz* — a sapka baloldalán a nyakvédőre, a felső szélén 4.5 cm széles és a sapka alsó szegélyétől 1 cm-re alkalmazott háromszög alakban lenyuló, a csendőrség hajtókájának megfelelő színű és minőségű hajtókapasztó darabra akként van felvarrva, hogy a hajtókapasztó darab hosszközepe a sapka bal

oldalának 2. ötödére essék. A gazdasági tiszték és az állatorvosok sapka hajtókáját a részükre rendszeresített színű hajtóka-posztóból kell készíteni.

A *topánok* 2 gömbölyű és egyenkint 3 mm vastag zsinórból készülnek, melyeket középkön egy *szövött gyűrű* tart össze, végükön pedig a zsinór anyagából készült *galamb-kosárkák* borítanak.

A *topánzsinórok* hossza: felső zsinór 5.6 cm, középső 4.4 cm, alsó 3.4 cm.

A *galambkosárkák* átmérője 1.2 cm.

A *sapka-topánok* (zsinórozás és galambkosár) *anyaga* tisztelnél és hasonlóállásúaknál arany, legénységénél őrmestertől felfelé ezüst, a többinél kávébarna ispahán (gyapjú, vagy cérnázott pamut) fonal.

b) Rendfokozati jelek a tábori sapkán.

A rendfokozatokat a tábori sapkán *rendfokozati csíkok* és *paszományok* jelölik. A rendfokozati csíkokat és paszományokat a sapka első részén a sapkarózsa alatt derékszög alakban varrják fel.

A rendfokozatok feltüntetésére a következő jelek szolgálnak:

1. Legénységénél.

Próbacsendőr: 2 keskeny, 3 mm-es acélzöld ispahánból készült sújtás;

Csendőr: 3 keskeny, 3 mm-es acélzöld ispahánból készült sújtás;

Őrmester: 1 keskeny, 3 mm-es ezüstcsík;

Törzsőrmester: 2 keskeny, 3 mm-es ezüstcsík;

Tiszthelyettes: 3 keskeny, 3 mm-es ezüst-csík.

Alhadnagy: 1 széles, 6 mm-es ezüstsáv.

2. Tiszteknél (hasonlóállásúaknál).

Hadnagy: 1 keskeny, 4,5 mm-es rendfokozati csík;

Főhadnagy: 2 keskeny, 4,5 mm-es rendfokozati csík;

Százados: 3 keskeny, 4,5 mm-es rendfokozati csík;

Őrnagy: 1 széles, 8 mm-es rendfokozati paszomány és 1 keskeny, 3 mm-es rendfokozati csík;

Alezredes: 1 széles, 8 mm-es rendfokozati paszomány és 2 keskeny, 3 mm-es rendfokozati csík;

Ezredes: 1 széles, 8 mm-es rendfokozati paszomány és 3 keskeny, 3 mm-es rendfokozati csík.

A zászlós a sapkán olyan rendfokozati csíkot visel, mint a hadnagy, azonban a rendfokozati csík hullámalakban vonul végig.

Tisztek részére a rendfokozati csíkok és paszományok aranyfonalból készülnek.

γ) A táborig sapkák viselése.

A táborig sapkát általában mindama alkalomkor kell viselni, amikor a kalap viselése előírva és a fekete (társasági) sapka viselése megengedve nincs. A táborig sapkát a sapkában történő kivonulásoknál úgy a kivonuló csapatba beosztottak, mint a csapattal külön kivonulók viselni kötelesek.

A sapkát akként kell feltenni, hogy a sapkarózsa az arc közepe fölé jusson.

Eső vagy hideg ellen való védekezés céljából kivonulásoknál, stb. a nyakvédő — a pa-

rancsnok engedélyével — lehúzható és a gombok segítségével az áll közepe alatt begombolható.

A táborig sapkát általában felhajtott szemernyővel kell viselni. A nap és az eső elleni védekezésül a szemernyő lehajtva is viselhető és pedig: kivonulásoknál a kivonuló csapat parancsnoka rendelkezései szerint, egyébként pedig az egyesek belátása szerint. A táborig sapkák viselési módját egyébként az „Öltözeti Táblázat” szabályozza.

b) Fehér nyári sapka.

A fehér nyári sapka kizárólag tisztek (hasonlóállásúak) részére van rendszeresítve. Fehér finom, illetve félfinom vászonból készült ruhához fehér finom, illetve félfinom vászonból, a zsávolyruhához pedig a zsávolyruha anyagából kell készíteni.

A fehér vászon nyári sapka *alakja* olyan, mint a táborig barna sapkéé.

Méretei: Az oldalrészek magassága elől kb. 10 cm, hátul kb. 7 cm, az oldalrészek alsó hossza, a fej alkatának megfelelő méretben.

A *felső rész (sapkatető)* szélessége 13—16 cm, a közép hossza a fej alkatának megfelelően kb. 22—25 cm.

A *szemernyő* és a *nyakvédő* méretei általában a fenti méretnagyságokhoz igazodnak.

A *verítékbőr* első és hátsó szélessége kb 4 cm.

A *sapkarózsa*, a *rendfokozati jelek*, továbbá a „*BocsKay-dísz*” a megfelelő hajtókapasztóval, valamint a *sapka gombok* kivitele, mérete és elhelyezése ugyanolyan, mint a táborig barna sapkánál.

c) Fekete sapka.

A tisztek és hasonlóállásúak részére az „A—26.” szolgálati könyv I. Rész 113. lapoldalan

lévő ábrán feltüntetett alakban és méretben (elől 11—12 cm, a közepén hátul pedig 13—14 cm magas; a szemernyő legnagyobb szélessége 4.5 cm és mérsékeltlen lefelé hajlik), azonban az ott leírt gombok és sapkarózsák helyett a tábori sapkánál előírt (aranyozott dombornyomású koronás) fémgomb és sapkarózsza alkalmazásával.

A fekete sapka szolgálaton kívül, valamint irodai szolgálatban a tábori ruházathoz is viselhető, azonban a tábori sapka is hordható ezen alkalmakkor.

d) Társasági sapka.

Az összes legénységi állományúak részére. Alakja és mérete, mint a fekete sapkéé. Örmes-teretől felfelé megyszívnörössel átszőtt ezüst-zsinórozással és a tábori sapkánál előírt ezüst-gombokkal és ezüst sapkarózsával.

Csendörök és próbacsendörök részére pedig a tábori sapkánál előírt gombokkal, sapkarózsával és táboribarna zsinórozással.

A társasági sapka félfinom anyagból gyártott táboribarna sapkaszővetből készül. A szemernyő és az állsúly anyaga tábori barna lakkbőr.

*

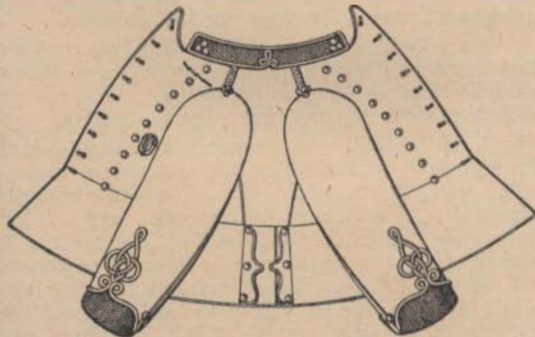
A csendörégnél a tábori sapkát az 1919. évi 80. sz. H. R. K.-ben megjelent 21.170/eln. 39.—1919. sz. H. M. körrendelet rendszeresítette, kakastoll-forgóval, mint „*Bocskay-süveg*”-et. A mai alakjában pedig a 38.804/eln. 5.—1922. sz. H. M. rendelet homosította meg. A rendfokozati jeleket módosították a 121.400/eln. VI—c. 1925. (L! 3. Cs. K. 1925.); a 13.250/eln. VI—c. 1935. (L! 5. Cs. K. 1935.); a 143.302/VI—c. 1935. (L! 9. Cs. K. 1935.) és a 144.382/VI—c. 1935. (L! 11. Cs. K. 1935. sz. B. M. körrendeletek.

A táboribarna társasági sapkát az 1923. évi 4. sz. Cs. K.-ben közzétett 120.706/eln. VI—c. 1922. sz. B. M. körrendelet rendszeresítette. Ezt módosította a 121.087/eln. VI—c. 1926. sz. B. M. körrendelet 1. pontja. (L! 24. Cs. K. 1926.)

A fehér vászon tábori sapkát az 1935. évi 22. sz. Cs. K.-ben közzétett 440.765/2.—1935. sz. H. M. körrendelet 5. p. rendszeresítette.

DOLMANY.

Csak a rangosztályba sorolt havidíjasok részére van rendszeresítve.

1. Általános leírása:

A dolmány finom acélzöld szövetből (posztóból) készül, a derék és az ujjak, valamint az alj selyemmel vagy gyapjú-klotallal (serge) van bélelve.

A dolmány mellrész-én két sorban 9—9 aranyozott domború (pityke) fémgomb egymástól egyenlő távolságra van felvarrva, melyek segítségével a baloldali mellrészt a jobboldalon begomboljuk. A legfelső gombok a gallérilleszték-

varrástól 2 cm-nyire, a legalsó gombok pedig a *derékvarrás*-on vannak felvarrva.

A begombolt dolmánynál a legfelső két gomb kb. 16 cm-nyi, a legalsó két gomb kb. 10 cm-nyi távolságra áll egymástól.

Az *aljrész*-ek elöl, valamint hátul (a hátrész alsó szélességében) egymásra fekszenek.

Az aljrész a hátvarrások vonalában egy-egy ráncot képez és ott, ahol a ráncok a hátvarráshoz érnek, egy-egy pitykegomb van felvarrva. Mindkét ráncba egy-egy kétszeresen kikanyarított és két-két pitykegombbal ellátott *zseb*fedő van varrva. A zsebfedők az aljrész bélésébe függetlenül vágott egy-egy zsebet takarnak.

Az *ujjak* egy daraból szabva, alsó részeiken zsinórral, illetve paszománnyal és sujtással vannak díszítve és a zsinórozásig, illetve a paszományozásig hajtókákkal vannak borítva.

A *gallér* álló és merevített betéttel készült és mérsékeltlen legömbölyített csúcsai a begombolt dolmánynál mérsékelt „V”-alakú kivágást képeznek. A gallér zárásához alul egy *fekete kapocspár* szolgál. A gallért hajtóka borítja és szabad szélei, valamint annak *illeszték*-ei zsinórral vannak díszítve. E *zsinórszegély* a gallér baloldali alsó sarkán a nőkapoc mellett kezdődik körülfutja a gallér szabad széleit, azután a gallér illesztékhelyét fődve, ennek hátsó közepén, egy fölfelé álló hármás karikát képez.

A dolmány szélei, az előrészek, aljrész és zsebfedők mentén *posztószegély*-lyel, míg a hát- és ujjavarrások *posztóbeeresztés*-sel vannak el látva.

Mindkét vállon, *vitézkötés*-sel a váll külső része felé, egy-egy *vállfonat* van felillesztve olyképen, hogy a *vitézkötés* külső széle a váll-

varratig, míg a vállfonat másik végének széle a gallérillesztéket fedő zsinórig ér.

A domború *fémgombok* (pitykék) símák és aranyozottak, átmérőjük 17 mm, domborulatuk magassága 9 mm.

A dolmány *zsinórzata* 5 mm széles és 3 mm magas, négyélű sötétbordó selyemmel átszőtt aranyzsinórból áll.

2. Ujjdíszítések:

a) *Főtisztteknél*: a zsinórdísz az *ujjtorkolat* varrásánál kezdődik, ahol a zsinór vége a posztóba van beeresztve, onnan felfelé kanyarodik és ennek legmagasabb pontja úgy az ujjvarrástól, mint az ujjtorkolattól kb. 5.5 cm-nyire fekszik, onnan az ujjtorkolat felé mérsékeltlen, kb. 1.5 cm-es kanyarodással lefelé halad, majd pedig az ujj külső harmadában egy *vitézkötés*-t képez, melyből azután az előbb leírtakhoz hasonló kanyarodásokkal a zsinór kezdő végéhez visszatér és azt, valamint az ujjvarrást fődve, az ujjtorkolattól 5 cm-re az ujjvarrásba beeresztve végződik. Ezen zsinórvégződés és a posztóbeeresztés találkozásának pontján egy kis aranyozott pitykegomb van felvarrva. A *vitézkötés* hossza 14.5 cm, legnagyobb szélessége pedig 7.1 cm.

A zsinór az 1. pontban van leírva. A *kis pitykegomb* átmérője 13 mm, míg domborulata 7 mm magas.

b) *Törzstisztteknél*: a dolmány ujjain az arany törzstishti gallérpaszománnyal azonos paszomány van alkalmazva és arany sujtással díszítve. A sujtás szélessége 3 mm.

Az ujjvarrás mentén visszahajtott paszomány szélén, az újj beeresztésén, egy — a főtisztu ujjdíszítésnek megfelelő helyen alkalmazott — kis aranyozott pitykegomb van felvarrva.

3. *Vállfonatok*: az 1. pontban leírt arany-zsinórból készülnek.

a) *Főtisztteknél*: négyágú fonat, melynek egyik vége pozsonyi vitézkötésben végződik és a vitézkötés közepén egy — a (2/a.) pontban leírt — kis pitykegomb van.

b) *Törzstisztteknél*: hatágú fonat, melynek egyik vége pozsonyi — kihajtásos — vitézkötésben végződik és a vitézkötés közepén egy, az 1. pontban leírt pitykegomb van.

4. *Hajtókák, szegélyezések és posztóbeeresztések színe*:

Csapatállományú tisztteknél világos buzérvörös.

Gazdászati tisztteknél: karminvörös, de a tengerzöld hajtókával készült dolmányt határidő nélkül kihordhatják. Új dolmányt azonban már csak karminvörös hajtókával és szegéllyel készíthetnek.

Csendőr állatorvosoknál: sötétkék (gallér és ujjhajtóka bársonyból).

5. *Rendfokozati jelek*:

a) *Főtisztteknél*: galléron aranycsillagok;

b) *Törzstisztteknél*: a gallér akként van arany törzstiszti paszománnyal körül beborítva, hogy a gallér felső zsinórja és a paszomány felső széle között 5 mm hajtóka-sáv maradjon. Elöl a paszomány sarokra van fektetve és a felső zsinór alsó széléig ér. A paszományon ezüst csillagok vannak.

A mell bal oldalán viselendő *rendjelek és díszítmények felillesztése* a dolmány bal oldalán alkalmazott és fekete selyemzsinórból készült éremtartókon történik. Az éremtartók 1 cm-nyire a gallér zárata alatt a mell közepétől 1.5 cm-nyire kezdődnek.

*

A dolmányt — mai alakjában — a 45.500. eln.—VI—c.—1929. sz. B. M. körrendelet (L! 26. Cs. K. 1929.) rendszeresítette. A gazdasági tiszték dolmányán a hajtóka, szegélyezések és posztóbeeresztések színét a 19.615/eln. VI—c.—1935. sz. B. M. körrendelet (L! 19. Cs. K. 1935.) változtatta meg.

ZUBBONYOK.

Rendszeresítve van: társasági, táboribarna és fehér nyári zubbony.

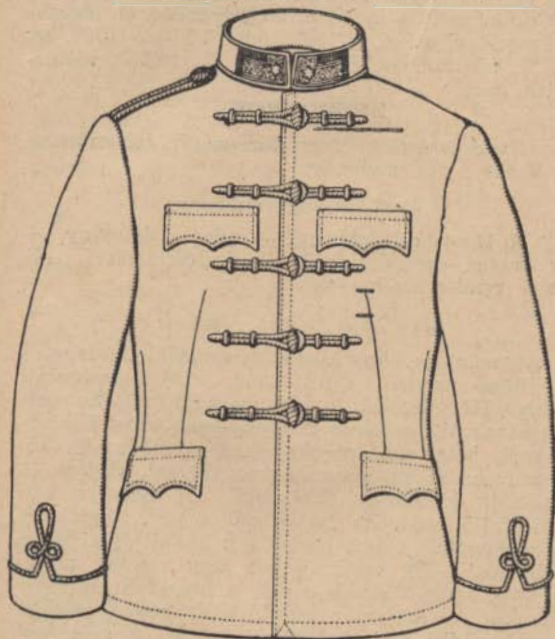
a) Társasági zubbony.

A társasági zubbony, — mint a dolmány, — az összes csendőrtisztek (hasonlóállásuak) részére rendszeresítve van.

a) Csapattisztek részére:

a társasági zubbony alapszíne acélzöld. Szabása és díszítése azonos az „A—26.” jelzésű szolgálati könyv III. rész 32. lapoldalán leírt (volt honvédszártszti) zsinóros zubbony-éval, azon különbséggel, hogy a hátrész két darabból áll és a hát közepén alul 25 cm hosszúságban fel van hasítva. A zubbony jobboldali előrésze 7.5 cm-nyire, a baloldali 1.5 cm-nyire terjed túl a test függőleges középvonalán. Gombolásnál a baloldali rész fedi a jobboldalit. A *mellzsinórok* úgy vannak alkalmazva, hogy a *malkgombok* a baloldali előrésze vannak felvarrva; a gomblyukat képező *zsinórhurok* pedig a jobboldali előrésze. A *zsinórzat* meggyászvörös selyemmel van átszőve. A *vállzsinór* a jobbvállon van, azonban a közepén alkalmazott aranygyűrű nélkül. A *gallér* mindkét oldalon hajtókával van ellátva, melynek hossza főtisztteknél 8.5 cm és törzstisztteknél 9 cm. Törzstisztteknél a *gallérpaszomány* olyan és úgy van alkalmazva, mint a dolmányon, azonban a hajtó-

kára csak 8.5 cm hosszúságban, tehát a gallérpaszomány hátsó széleinél a hajtóka $\frac{1}{2}$ cm-nyire kilátszik.

Hajtókaszín: a csapattisztek-nél világos buxérvörös;

β Gazdászati tisztek és csendőr állatorvosok részére:

a társasági zubbony alapszíne fekete, a hajtóka a gazdászati tiszteknél karminvörös

posztóból, az állatorvosoknál pedig sötétkék bársonyból készül. Egyébként olyan, mint a csapat-tiszti társasági zubbony.

Téves értelm zés folytán — az 1932-ben kiadott 46.562/eln. VII. c. 1932. számú B. M. körrendelet (L. 22/Cs. K. 1932.) megjelenése előtt — a szabályokkal ellentétes gombolással készült társasági zubbonyokat az érdekeltek minden korlátozás nélkül elviselhetik.

b) Táboribarna zubbony.

A zubbony a derék-ből az ujjak-ból, a vállszalagok-ból (tiszteknél vállszinór-ból), az álló gallér-ból és a rendfokozati jelekkel látott hajtóká-ból áll.

a) Legénységi.

Δ zubbony hossza a lábközmagasságig terjed, illetve oly hosszúnak kell lennie, hogy az ülpet teljesen fedje.

A derék két előrészből, két oldalrész-ből és egy hátrész-ből van összeállítva.

Az *előrészek* derékvarrással készülnek és a jobboldali előszél mentén 9 cm-nyi, a baloldali előszél mentén pedig 6 cm-nyi széles behajtással vannak borítva. Az előrészek felül egy-egy, zubbony szövétből készült, ráncos *mellzseb*-bel, az alsórészen egy-egy ráncos *aljzseb*-bel láttatnak el, melyek torkolatát ugyancsak zubbony szövétből készült *zsebfedők* takarják. A zsebek alsó sarkai mérsékelten lekerekítve, a mellzsebek egyenes, az aljzsebek pedig rézsutos zsebnyílásokkal és lefelé trapézszerűen szélesbítve készülnek.

Az előrészek alsó sarkai lekerekítettek. Az előrészek 5, a zsebek 1—1 látható 22 mm átmé rőjű dombornyomású koronás közép nagyságú fémgombbal begombolhatók.

A zubbonyon a testméretnek arányosan megfelelő atul kiszélesedő tág alsó zseb-eket kell készíteni. Ezek legkisebb méretei: zsebnyílás 18 cm, zsebközepének szélessége 20 cm, zseb alsó szélessége 22 cm, zsebhossza (mélysége) 18 cm és a zsebfedő belső széle 19 cm.

Az *oldalrészek* a hónalj alatt a derékvarrásig terjednek.

A legénységi zubbony *hátrész*-e egy daraból, tehát derék- és középvarrás nélkül készül.

A zubbony a mell és hónalj körül tábori barna bélésvászonnal van bélelve.

Az *ujjak* két részből, alsó és felső részből szabatnak. Az ujjak a legénységnél simák, gombok nélkül készülnek.

Az *álló gallér* kissé merevítve van és összekapcsolhatása céljából a baloldali alsó végére tábori barnára lakkozott nőkapocs, a jobboldalára pedig hímkapocs van felvarrva. A gallér magassága a nyakhosszúságának megfelelően 4—6 cm.

A zubbonyon az *aljrész*-t — a testméret szerinti derékhozzon túl — oly hosszúra kell készíteni, hogy az legalább 25 cm hosszú legyen. Természetes, hogy a zubbony aljrész derékhozzonának, magasabb termetű egyéneknél arányosabban hosszabbnak kell lennie. Az aljrész hátsó részének hossza arányosan igazodjék az aljrész elülső részének hosszához. A zubbonyonak felülről számított 5. gombja a derékvarrásba esik. A derékszíj (vállsziyas bőröv) a felülről számított 4. és 5. zubbonygombok közé kerül.

A legénységi zubbonyon mindkét vállra egy-egy, a szabad végeken lekerekített, visszahajtással kétszeres zubbonyposztóból toldás nélkül készült *vállszalag* van az ujjak varratába beillesztve és ezen varrásoktól 1—1.5 cm-re tűzőöltésű varrással a vállakra letűzve és *cérnaretesz*-szel lezárva.

A *gallérilleszték* helyétől 2—2.5 cm-re mindkét vállra 1—1 koronás dombornyomású kiscsomb van felvarrva, ezekhez való gombolás céljából pedig a jobb vállon alkalmazott vállszalag kettő, a bal vállon alkalmazott vállszalag pedig három cérnával kihurkolt gomblyukkal van ellátva.

A vállszalagok hosszúságát a vállméret, továbbá a jobb- vagy bal vállon való alkalmazásuk határozza meg. Begomboláskor a gallérilleszték helyétől 1 cm-nél távolabb nem lehetnek. Szélességük: 4—4.5 cm. Két hosszoldalukon s a szabad végeken — a kerékítésben — 1—1.5 cm-re gépvarrással vannak letűzve.

A válltekercs tartására a jobb vállon — a vállszalag letűzővarrásától 2—2.5 cm-re, 0.7—0.8 cm széles kétszeres vastagságú és kéziöltéssel összevarrt zubbonyposztóból készült *csukor*-darab van felvarrva.

A táboribarna zubbony egyszerű állógallérján a *hajtóka* az összes (csapat- és szakszolgálatot teljesítő) legénységénél acélzöld alapon buzér-vörös posztó.

A táboribarna zubbonyon *koronás dombornyomású fémgomb*-ok vannak, a „csendőr”-rendfokozatúaktól fölfelé *homályosan ezüstözött*, a próbacsendőröknek pedig *sötétkávébarna fém*-ből készülnek.

Rendfokozati jelvények: A legénység részére rendszeresített rendfokozati jelvényeket az 1935. évi 5. számú Csendőrségi Közlönyben közölt 18.250/eln. VI-c. 1935. számú B. M. körrendelet A) mellékleteként kiadott „Áttekintési Táblázat” 7. függőleges rovata tünteti fel.

Megkülönböztető jelzés gyanánt a kinevezett szakasz-, örs- és különítményparancsnokok, valamint az örsparancsnokképző iskolát végzett törzsrőrmesterek részére a zubbonygallér hajtókáján — a széles ezüstpaspománnyal közepén — az acélzöld hajtóka közepén — egy-egy homályosan ezüstözött koronás dombornyomású, 15 mm átmérőjű fémgomb van rendszeresítve.

Legénység részére nyári ruházatnak „*könynyű szövet*”-ből készült táboribarna zubbony is van rendszeresítve, mely úgy szolgálatban, mint szolgálaton kívül hordható.

β) Tiszti.

Mérete és kivitele a legénységivel azonos, az alábbi eltérésekkel:

Tisztek részére a zubbonyon, a jobb vállon az „A-26.” jelzésű szolgálati könyv 3. Függeléke II. 3/a. pontjában előírt arany *vállzsinór* van rendszeresítve. Azonban a vállzsinórra a fonott aranygyűrű nem alkalmazható, gombo-

lására pedig kis aranyozott koronás dombornyomású gombot kell felvarrni.

A galléron a hajtóka színe a katona-állományú tisztelnél azonos a legénység hajtókájával, míg a gazdasági tisztké karminvörös posztó, a csendőr-állatorvosoké pedig sötétkék bársony.

Rendfokozati jelvények: Tisztek (hasonló állásúak) részére rendszeresített rendfokozati jelvényeket a 75.694/Elnökség A. 1920. és a 21.170/eln. 39—1919. számú H. M. körrendeletekkel módosított 1919. évi 55. számú Rendeleti Közlönyben megjelent 212.228/42. számú H. M. körrendelet sorolja fel.

Az újjak alsó burkolatánál hajtóka-tűzés és 3 darab 15 mm átmérőjű, homályosan aranyozott dombornyomású koronás fémgomb van alkalmazva. Az újjak gyapotbéléssel vannak bévelve.

A tiszték (hasonlóállásúak) és mindazok a legénységi állományúak is, akik saját ruha beszerzésére és viselésére jogosultak, illetve arra

engedéllyel bírnak (pl. karpaszomány viselésére jogosultak), táboribarna zubbonyának hátrésze két darabból áll és a hátrész közepén — ellentétben a legénységi zubbony hátrészeivel — csupán egy kb. 25 cm hosszú középhasíték van. Az egyphasítékú zubbony úgy szolgálatban, mint szolgálaton kívül hordható. Kivétel ez alól a sorban és rendben való díszöltözet, amikor a legénységi állományúaknak képhasítékos tábori barna zubbonyt kell viselniük.

A táboribarna zubbony anyaga tiszték (hasonlóállásúak) részére finom kamgarn szövet. Díszöltözet kivételével posztóból készültet is hordhatnak.

c) Nyári fehér zubbony.

Kizárólag a tiszték (hasonlóállásúak) részére van rendszeresítve. *Anyaga:* félfinom és finom fehér vászon, vagy pedig nyersszínű len- (zsávoly) vászon.

A nyári zubbony *alakja és szabása:* az „A-26.” jelzésű Utasítás I. rész 4. fejeletében, 44. baloldalán leírt lenzubbony alakjában, fedett gombolással, azonban hátul a közepén kb. 25 cm hasítékkal.

Méretei a testalkatnak megfelelően.

A *gallér méretei:* az álló (belső) rész: elől kb. 2.5—3.5 cm, hátul kb. 3—4 cm, a lehajtott (külső) rész: elől kb. 4.5—6 cm, hátul kb. 5—6.5 cm.

A gallér összekapcsolhatása céljából az álló-rész baloldali végére két nőkapocs, míg a jobboldali végére két hímkapocs van felvarrva.

A *gallérhajtóka* alakját és a rendfokozati jeleket az A—26. 3. függ. 40—44. ábrái szerint kell alkalmazni; a hajtókáknak az aranyujtással való szegélyezése azonban elmarad, de tá-

bornokok stb., IV. rangosztálytól felfelé, a hajtókán, az aranypaszomány mögött, az „A—26”, 3. függ. 24. A) 3. pont c) alpontjában meghatározott babér- és tölgyfagalyat viselik.

A hajtókák általában oly szélességben készüljenek, hogy a hajtóka alsó és felső szélén túl, a gallér 2—3 mm szélességben még kiálljon.

A nyári zubbonyon ugyanolyan *vállzsínórt* kell viselni, mint a szövetből készült táboribarna zubbonyon.

A galléron a hajtókát, valamint a vállzsínórt akként kell alkalmazni, hogy azok a zubbony tisztítása miatt, könnyen fel- és levehetőek legyenek.

A *zubbony ujjai* végének alsó felén, egy-egy kb. 1 cm átmérőjű fehér csontgombot kell viselni.

*

A csendőrcsapattiszték részére a társasági zubbonyt a 45.540/eln. VI—c. 1931. sz. B. M. körrendelet (L! 10. Cs. K. 1931.) rendszeresítette. A gazdasági tiszték és csendőr állatorvosok társasági zubbonyának az alapszínét és a hajtóka színét a 46.527/eln. VII—c. 1932. sz. B. M. körrendelet (L! 21. Cs. K. 1932.) rendezte.

A táboribarna zubbonyt — eredetileg táborizöld alapszínnel — az 1919. évi 80. számú H. K.-ben közzétett 21.170/eln. 39—1919. sz. H. M. körrendelet rendszeresítette a m. kir. csendőrség részére. A 19.043/eln. 5—1921. számú H. M. alaprendelet ezt módosította. Kivételében azóta beállott fontosabb változtatásokat a 121.087/eln. VI—c. 1926 (L! 24/Cs. K. 1926.), 54.456/eln. VI—c. 1929. (L! 9. Cs. K. 1929.), 45.391/eln. VI—c. 1930. (L! 10. Cs. K. 1930.), 46.866/eln.

VII—c. 1932. (L! 1/Cs. K. 1933.), 51. 270/eln. VI—c. 1936. (L! 16/Cs. K. 1936.) és a 141.623/VI—c. 1936 (L! 19/Cs. K. 1936.) számú B. M. körrendeletek közölték.

A nyári fehér zubbonyt a mai alakjában az 1935. évi 22. számú Csendőrségi Közlönyben megjelent 440.265/2—1935. számú H. M. körrendelet szabályozta.

A csendőrlegénység részére a zsavoly-zubbony viselését a 46.095/eln. VII—c. 1933. számú körrendelet II. pontja tiltotta be. (L! 13/Cs. K. 1933.)

NADRAGOK.

Rendszerezítve van: fekete-, táboribarna- és fehér nyári pantalló és táboribarna lovagló-nadrág. Táboribarna pantallóból csizmanadrág átalakítása és hordása — később tárgyalandó korlátozások mellett — meg van engedve.

a) Táboribarna pantalló.

Csak a legénységi állományúak részére van rendszerezítve.

A táboribarna pantalló két, egy-egy elő- és hátrészből összeállított testmérethez illő hosszúságú lábszár-ból és a zsebek-ből áll. Elöl egy begombolható berendezett hasíték-kal van el látva.

A pantalló derék-kerülete belülről hasonló színű gyapotbélésszövettel van borítva. Hátsó közepének felső szélén egy háromszögletű, 6 cm mély hasíték van.

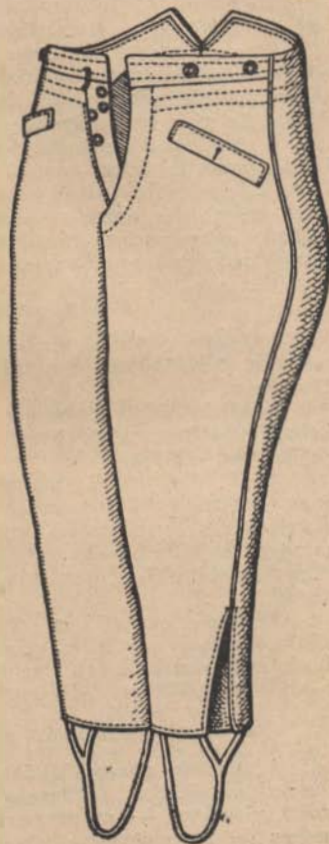
Az előrészekén két nagy zseb, a jobboldali zseb felett egy kis órazseb és a hátsó részekén pedig két begombolható, úgynevezett revolver-zseb van beillesztve. A zsebek nyílása 18 cm, a

tartós nyers len-anyagból készíten-dő zsebek szélessége és hossza — kész állapotban — egyaránt 18—18 cm-nél keve-sebb nem lehet.

Az elől lévő hasíték mindkét szélén tábori-barna bélésvá-szonnal van bé-lelve, ezenfelül a baloldali részhez egy nadrágszövet-ből készült és bé-lésvászonnal al-jazott, továbbá gomblyukakkal el-látott sáv van felillesztve. A ha-síték (elülső) be-gombolására (fe-lül) egy pár sö-tétkávébarnára lakkozott kapoc-s és sötétkávébarna gombok szolgálnak.

A hasíték meg-hosszabbításában a lábközvarrás mindkét oldalán bélésvászonnól egy-egy darab láb-közerősítő van.

A pantallónak a derékban való bővíthetésére és

Csizmanadrág.

szűkíthetésére a lábrészeken két *deréknyelv* van, amelyek egy csattal összefoglalhatók.

A nadrágtartó használatára elől és hátul sötétkávóbarna gombok vannak. A pantalló tartására nadrágtartó szolgál, de a nadrágszija használatára is meg van engedve.

A gyalog állományú legénység a táboribarna pantallói közül egyet — amennyiben mint ilyen már kevésbé viselhető — és ha ezen felül még megfelelő számú táboribarna pantallója marad, *csizmanadrág*-gá átalakíthat. Pantallót lovaglónadrággá azonban átalakítani nem szabad.

b) Fekete pantalló.

A fekete pantalló alakra és kivételre olyan, mint a táboribarna pantalló, az alábbi eltérésekkel:

Mindkét oldalvarrása, a csípőtől a lábtorkolatáig, 4 mm széles buzérvörös *posztószegélyzet*-tel van ellátva.

A IV. és ennél magasabb rangosztályba tartozó tisztek (tábormokok) a nadrágot világos skarlátvörös szegélyzettel, ezenfelül a szegélyzet mindkét oldalán alkalmazott 3—3 cm széles, világos skarlátvörös posztószegélyzettel (lappasszal) viselik.

A fekete pantalló a tisztek (hasonló állásúak) és az őrmesternél magasabb rendfokozatú legénység részére van rendszeresítve. Viselési módját az „*Öltözeti Táblázat*” szabályozza.

c) Fehér nyári pantalló.

A tisztek (hasonlóállásúak) részére rendszeresítve van, a legénységi állományúak részére viselésre — egyszerű és kényelmes zubbonyhoz — megengedve.

Anyaga a fehér nyári zubbonynál mondottak

szerint. Mérete és kivitele, mint a táboribarna pantallóé. Csak azonos anyagból készült zubbonyt és pantallót (sapkát) szabad egyidejűleg viselni.

d) Táboribarna lovaglónadrág.

A bőrfolt nélküli táboribarna lovaglónadrág a tisztek (hasonló állásúak) és a lovas csendőrlégénység, valamint a közlekedési őrsőkre beosztott motoros állományú csendőrlégénység részére van rendszeresítve. Tisztek lóháton bőrfolttal is viselhetik a táboribarna lovaglónadrágot, de a bőrfolt mérete nem azonos a később ismertetendő „*csendőrségi bőrfolt*”-tal, amelyet csak a legénységi lovaglónadrágokra szabad felvarrni.

Anyaga: khaki színű, félfinom készítésű, irányított szálú egységes zubbony-nadrágposztó.

Két előrészből, két hátsó részből és két lábikrarészből készül.

A *combrész*-ek csípőtől kezdődően a térd alsó részéig bűbuggyos („bricsesz”) szabásúak és innen kezdve az alsó lábszárhoz simulnak.

A nadrág *felső része* (derék) nyers len vasszonnal van bélelve. A felső szélén kívülről 18 mm-es, 4 lyukas táboribarna (khaki) *kódógomb* van felvarrva a nadrágtartó számára.

A *combrészek* és *farrészek* egy-egy, összesen négy, nyers len zsebvászomból készült *ferde (húszár) zseb*-bel vannak ellátva. A zsebek szélessége a nyílásnál 16 cm, mélységük 18 cm. Az előrészen a jobboldali zseb fölött 9 cm széles és 9 cm mély *óraszab* van. Az összes zsebek begombolhatók.

A *lábikra rész*-en, a nadrág alsó részétől 18—21 cm-re az oldalvarrás mentén nyílás van, mely nyílás kb. 4—4,5 cm szélességben a nadrágszár alsó széléig pedig kb. 2 cm szélességben nyers len zsebvászonnal van alátétyszerűen szegélyezve.

A nyílás begombolására az alsó részen 3 da-

rab — arányosan elosztott — kis, 14 mm-es lyukkal ellátott táboribarna (khaki) színű kődiógomb van felvarrva, s a felső részen pedig ennek megfelelően három gomblyuk van alkalmazva.

A hátrész-ek középvarratának felső részén legalább 8 cm mély „V”-alakú hasíték van. A hasíték felső sarkaiba táboribarna (khaki) színű klotból készült 0.5 cm széles, 6—7 cm hosszú *ukasztó* van bevarrva.

Az elől lévő *hasíték* — mindkét szélén — táboribarna (khaki) bélésvászonnal van bélelve. Ezenfelül a baloldali részhez a nadrág posztójából készült és táboribarna (khaki) bélésvászonnal aljazott, négy gomblyukkal ellátott sáv van felillesztve; a hasíték begombolására pedig a jobb oldali részen 4 darab 14 mm-es, négy lyukkal ellátott táboribarna (khaki) kődiógomb van felvarrva, a hasíték derékrészénél a nadrág összehajtogatására 1 pár feketére lakkozott kapocs szolgál.

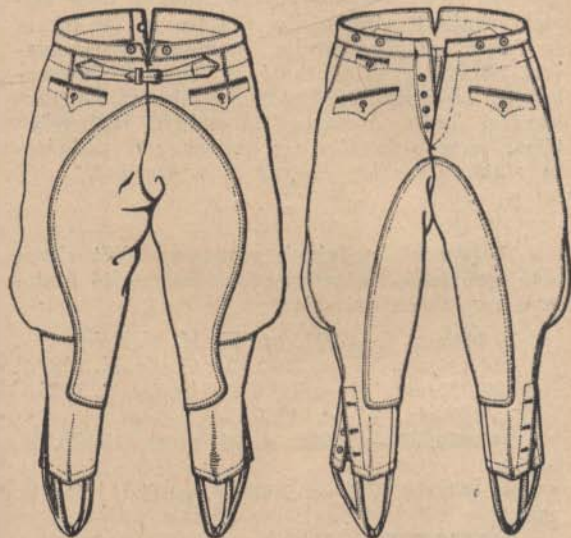
A hasíték meghosszabbításában a lábközvarrás mindkét belső oldalán nyers len bélésvászomból egy-egy *lábközerosító* van.

A nadrágnak a derékban való szűkítésére vagy bővítésére a nadrág anyagából készült kettős és középen összetűzött jobb- és baloldali *szorító* van alkalmazva, melyek egy feketére lakkozott, kettős tűskéjú acélsattal kapcsolhatók össze. A csat a baloldali szorítóra van felvarrva. A csattos rész: a nadrág anyagából készült 1 cm széles kettős vastagságú, középen összetűzött és a nadrágra rávarrt 5—6 cm hosszú *bujtató csukor*-ral van ellátva.

A kész állapotban lévő nadrág derékbeli hátsó részének a derékbeli első részénél 8—10 cm-rel magasabbnak kell lennie.

A lovas legénység díszöltözetéhez csak folt nélküli lovaglónadrágot, egyébként pedig barna bőrfolttal ellátott lovaglónadrágot viselhet.

Ha a lovascsendőr folt nélküli lovaglónadrágja — viseltessége folytán — díszöltözetéhez már nem alkalmas, úgy arra kell az általa igénylendő bőrfoltot rávarratni.

A bőrfolt mérete feldolgozatlan állapotban:

Hossza: Farcúctól lábszárközépig	84 cm
A nyílásúctól lábszárközépig	63 cm
A lábköztől lábszárközépig	57 cm
Combszélessége	42 cm
Térdbősege	24 cm
Alsó széle	20 cm

A bőrfoltot lehetően úgy kell felvarrni, hogy a lábikra hasítékának felső végződéséig leérjen.

Tisztek részére ezenkívül meg van engedve a *fekete- és fehér nyári lovagló nadrág*, valamint az „A—26.” jelzésű Szabályzat 53. oldalán írtak szerint készített *térdnadrág* viselése is. A fekete és fehér lovagló nadrág megfelelő színárnyalatú bőrfolttal is ellátható. A viselési alkalmakat az „Öltözeti Táblázat” szabályozza. A közlekedési örsök motoros állományú legénysége télen, a motorkerékpáron teljesítendő szolgálata alatt *fekete bőr nadrág*-ot is viselhet.

*

A felsorolt nadrágok rendszeresítését elrendelő rendeletek, valamint ezeket helyesbítő fontosabb rendeletek számai:

- 19.043/el. 5.—1921. sz. H. M. rendelet.
 120.794/el. VI—c. 1922 (L! 11/Cs. K. 1923.),
 121.087/el. VI—c. 1926. (L! 24/Cs. K. 1926.),
 45.391/el. VI—c. 1930,
 146.646/VI—c. 1932. 4.—5. pont (12/Cs. K. 1932.),
 46.866/el. VII—c. 1932. 4. p. (L! 1/Cs. K. 1933.),
 118.346/VII—c. 1933.,
 16.499/el. VII—c. 1934. (L! 4/Cs. K. 1935.),
 160.267/VII—c. 1934. (L! 4/Cs. K. 1934.),
 164.051/VII—c. 1934. (L! 19/Cs. K. 1934.),
 147.270/VI—c. 1935. (L! 20/Cs. K. 1935.),
 138.868/VI—c. 1936. (L! 13/Cs. K. 1936.) és
 végül
 139.062/VI—c. 1936. (L! 13/Cs. K. 1936.)
 sz. B. M. körrendeletek, illetve rendeletek.

KÖPENY.

A köpeny a *derék-ből, ujjak-ból, a vállszalagok-ból* (tiszteknél *vállhurok-ból*), a *derékszalag-ból* és a *nyakszalag-gal* ellátott *gallér-ból* áll.

a) Gyalogcsendőr (legénységi) köpeny:

Méretei olyanok, hogy alatta a zubbony viselhető és a test, a földtől számított 25 cm kivételével teljesen takarva legyen.

A köpeny mindkét *előrészén* 6—6 darab nagy (26 mm-es) dombornyomású koronás fémgomb egymástól egyenlő távolságban van felvarrva és ezeknek megfelelően az előrészek szélén 6—6 gomblyuk van kivarrva. A legfelső gomb a gallér illeszték helyétől 3.3 cm-nyire, a legalsó pedig az előrész hossz közepén akként van felvarrva, hogy ha az előrészek egymásra fektetve begomboltatnak, a két legfelső gomb fülecei egymástól 16 cm-nyire, a két legalsóé pedig 13 cm-nyire fekszenek.

Az előrészek belül, a szélök mentén egy-egy felülről lefelé keskenyedő, felül kb. 20 cm., alul kb. 10 cm széles köpenyszövetből készült *betéttel* vannak ellátva.

Az előrészek szárnyaiban egy-egy táboribarna színű bélésvászonból készült zseb részsütősan van alkalmazva, melyek köpenyszövetből készült zsebfődelek által befödhetők. A bal zseben a köpeny alatt hordott kard részére köpenyszövettel szegélyezett, *kardhasíték* van. Az *oldalzsebek* nyílása 18 cm, a zseb szélessége 20 cm, a hossza (mélysége) pedig kész állapotban 28 cm-nél kevesebb nem lehet. A zsebbélés tartós lenanyagból készül. A köpenyzsebeket a flanelbélésnek el kell takarnia.

A *hátrész* a középén egy a gallérilleszték

helyétől szabadon lefelé haladó szétágazó kettős ránc-ban van fektetve és az alsó végén egy 50 cm hosszú járhasítékkal van ellátva. A járhasíték mindkét oldalán és pedig a jobboldalon egy köpenyszövetből készült 4 cm széles borítással és baloldalon egy 4 cm széles, köpenyszövetből készült szegéllyel van ellátva. A hasíték begombolására a jobboldali hasítékon 5 kis dombornyomású koronás fémgomb és a baloldali szegélyen kivarrott 5 gomblyuk szolgál. Erősítés céljából ott, ahol a ránc a gallért érinti, egy 1 cm hosszú cérnaretesz van alkalmazva.

A köpeny elő- és hátrészei belül a derékig táboribarna gyapjúflannellel vannak bélelve és a jobb mellrészen belül egy belsőszeggel ellátva.

A légénységi köpenyeken mindkét vállra egy-egy, a szabad végeken lekerekített, visszahajtással kétszeres köpenyposztóból toldás nélkül készült vállszalag van az ujjak varratába beillesztve és ezen varrásoktól 1—1.5 cm-re tűzőöltésű varrással a vállakra letűzve és cérnareteszsel lezárva.

A gallérilleszték helyétől 2—2.5 cm-re mindkét vállra 1—1 dombornyomású koronás nagy fémgomb van felvarrva; ezekhez való gombolás céljából pedig a jobb vállon alkalmazott vállszalag — a válltekercs alkalmasabb rögzíthetése végett — kettő, a balvállon alkalmazott vállszalag pedig egy cérnával kihurkolt gomblyukkal van ellátva.

A vállszalagok hosszúságát a vállméret, továbbá jobb- vagy balvállon való alkalmazásuk határozza meg. Begomboláskor a gallérilleszték helyétől 1 cm-nél távolabb nem lehetnek. Szélességük: 4—4.5 cm. Két hosszoldalukon s a szabad végeken kerekítésben 1—1.5 cm-re gépvarrással vannak letűzve.

A válltekercs tartására a jobb vállon a vállszalag letűzővarrástól 2—2.5 cm-re, 0.7—0.8 cm széles kétszeres vaetagságú és kéziöltéssel összevarrt köpenyposztóból készült csukordarab van felvarrva.

A jobb vállszalagot ugyanúgy kell használni, mint a zubbonyon levő jobb vállszalagot.

A bővíthető és szűkíthető derékszalag két részből áll, amelynek egyik vége a derékkeret magasságában az előrészt és a hátrészt összefoglaló varrásba van beillesztve, a másik vége le van gömbölyítve. A baloldali rész 10 cm-nyi távolságra 2 gomblyukkal, a jobboldali rész ugyanilyen távolságra 2 dombornyomású koronás nagy (26 mm-es) fémgombbal van ellátva.

A táboribarna klottal bélelt ujjak két darabból vannak szabva; a kézcsuklónál köpenyszövetből készült, kb. 20 cm széles felhajtás van alkalmazva.

A köpeny anyagából készült és betéttel ellátott álló- és lehajtott részből álló fel- és lehajtható gallér szegletein le van gömbölyítve. Az állórész magassága elől kb. 5, hátul kb. 6 cm: a lehajtott rész szélessége elől kb. 13 és hátul kb. 9 cm. A gallért a gallérillesztékbe akkért kell illeszteni, hogy a rendfokozati jelek a felöltött és teljesen begombolt köpenynél is könnyen felismerhetők legyenek.

A gallér felső részének mindkét végén egy-egy hajtóka van. Anyaga a zubbonyon levő hajtókával megegyező. Alakja és mérete az 1934. évi 10. számú Csendőrségi Közlönyben közzétett 162.309/VII.—c. 1934. számú B. M. körrendelettel kiadott minta szerinti. A hajtóka rézsutos vége a galléron lévő varráson fekszik és azzal párhuzamosan halad.

A gallér baloldali alsó részének belső olda-

lára a köpenyszövetből készült *nyakszalag* két gombbal van felgombolva. A jobboldali alsó részen pedig egy gomb van felvarrva, mely a gallér felhajtása esetén, a nyakszalag begombolására szolgál.

Elöl a gallér illesztékhelyén lévő varrásra a köpenyszövettel hasonló színű ispahánból készült, két részből álló *köpenyhurokkötés* van felerősítve.

A köpeny felakasztására, kétrétben összehajtott bélésanyagból készült *hurok* szolgál, mely belülről a gallér alsó végének közepére van felvarrva.

A *tiszthelyetesek és alhadnagyok köpenye* alakra és kivitelre nézve olyan, mint — a később ismertetendő — tisztiköpeny, azonban a következő eltérésekkel:

- a) anyaga félfinom posztó;
- b) a gallér posztóból készül, mint az előzőekben leírt legénységi köpenynél;
- c) a köpeny hajtókán a kis gombok elmaradnak, azonban különleges jelek gyanánt a végleg és ideiglenesen kinevezett szakasz-, örs- (különítmény-) parancsnokok részére homályosan ezüstözött koronás dombornyomású 15 mm átmérőjű fémgomb van a köpeny gallérhajtókáján rendszeresítve;

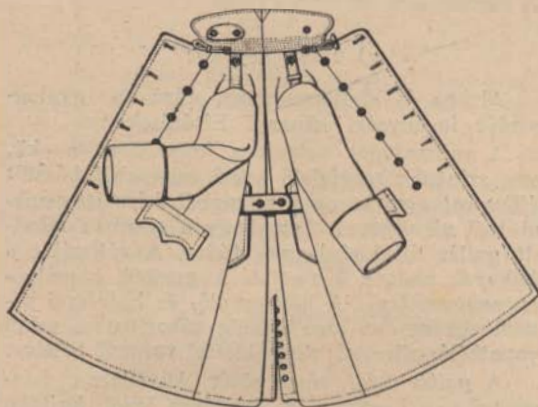
d) az aranyozott gombok helyett homályosan ezüstözött gombok alkalmaztatnak;

e) az előrészek, ujjfelhajtások, zsebfedők és derékszalagok széleinek szegélyezése elmarad;

f) vállhurok helyett vállszalagokkal van ellátva.

A próbacsendőrök kivételével, a többi legénység *köpeny gombjai* homályosan ezüstözöttek, míg a próbacsendőröké sötét kávébarnák.

β) *Lovascsendőr (legénységi) köpeny:*

Lovas tiszthelyettesi (alhadnagyi) köpeny.

A lovascsendőr (legénységi) köpenye azonos a gyalogcsendőr (legénységi) köpenyével az alábbi eltéréssel:

A lovascsendőr természetére készült köpenyének *járhasítéka* a farcsíkcsont magasságáig ér és a gyalogcsendőr köpenyénel leírt gombolási módnak (belső, külsőleg nem látható) megfelelően 5 gomb helyett 7 gombbal van ellátva akként, hogy az alulról számított első gomb a köpeny alsószélétől 10 cm-re, míg a többi 6 gomb — az első gomb felvarrásától a járhasíték végéig terjedő részein egymástól egyenlő (arányos) távolságra van felvarrva.

A lovascsendőr — a lovon teljesített szolgál-

latok kivételével — a járhasíték felső két gombját begombolva tartozik viselni.

γ) Tiszti köpeny:

Alakra és kivitelre olyan, mint a gyalogcsendőr legénységi köpeny. Eltérések:

A vállszalagok helyett a jobb vállon a köpeny színének megfelelő színű selyemből készült *vállhurkot* egy hasonló anyagból készült gombbal kell alkalmazni, úgy, hogy a gomb a lehajtott gallér által el legyen fődve. A vállszíjat a vállhurok alatt kell viselni. A gombok homályosan aranyozottak. A köpeny elő- és hátrészei belülről egészen az alsó széléig táboribarna színű gyapoptélészszövettel vagy klottal vannak bélelve.

A *gallér* felső része sötét kávébarna bársonnyal van borítva. A galléron lévő *hajtóka* alakra és méretre egyezik a legénységi köpeny hajtókájával; színe a katonáállományú tiszteknél acélzöld alapon buzérvörös; a gazdasági tiszteknél karminvörös posztó, a csendőr állatorvosok részére pedig sötétkék bársony.

A *hátrész* mindkét oldalán a derékszalagok alatt egy-egy *zsebfedő utánszat*-tal van ellátva.

Az előrészek, ujfelhajtások, zsebfedők és a derékszalag, a katonáállományú tiszteknél acélzöld-, a gazdasági tiszteknél karminvörös- és a csendőr állatorvosoknál sötétkék posztóval vannak *szegélyezve*.

A tábornokok köpenyhajtókája 1 cm-rel nagyobb, baloldalon aranyfonalból himzett babérgallyal, jobb oldalon pedig aranyfonalból himzett tölgyfagallyal van díszítve.

CSENDŐRSÉGI UJJAS VALLGALLÉR.

A csendőrségi ujjas vállgallér csak a legénységi állományúak részére van rendszeresítve.

Az ujjas vállgallér *anyaga*: táboribarna színű félfinom, egységes zubbony-nadrágposztóból készül.

Részei:

1. a nyakgallér a hajtókákkal, az összekötő nyakpánttal és a táboribarna színű (köpeny) hurrokkötés a makkgombbal;

2. a két előrész a zsebekkel;

3. a hátrész;

4. a két ujj a szűkítőpántokkal;

5. a két vállszalag;

6. a két hordszalag;

7. bélés gyanánt a *gumirozott* (mosatic) vízhatlan vászon, továbbá a táboribarna színű klotbélés;

8. a 11 darab nagyobb- és 2 darab kisebb kődió-, 6 darab koronás középgomb.

ad 1. A *nyakgallér* alsó és felső részből áll. A felsőrész egy darabból, az alsórész pedig két darabból van szabva.

A bevasalt *alsó nyakgallér* össze van varrva és szét van vasalva. A belső oldalára — hosszirányú ívalakban egymástól kb. 1 cm távolságra eső tűzésekkal — betétvászon van letűzve, olyképen, hogy 1 cm távolságra kb. 7—8 öltés essék. Az alsógallér alsó része a vállgallérra és annak bélésére van rávarrva, áthajtva és letűzve.

A *felső nyakgallér* az alsó nyakgallér felső részének belső oldalára van áthajtva és kézivarrással levarrva, — az alsó része pedig a váll-

gallér alátétekhez és a béléshez kézivarrással hozzávarrva, a végeken pedig záróöltéssel elreteszelve.

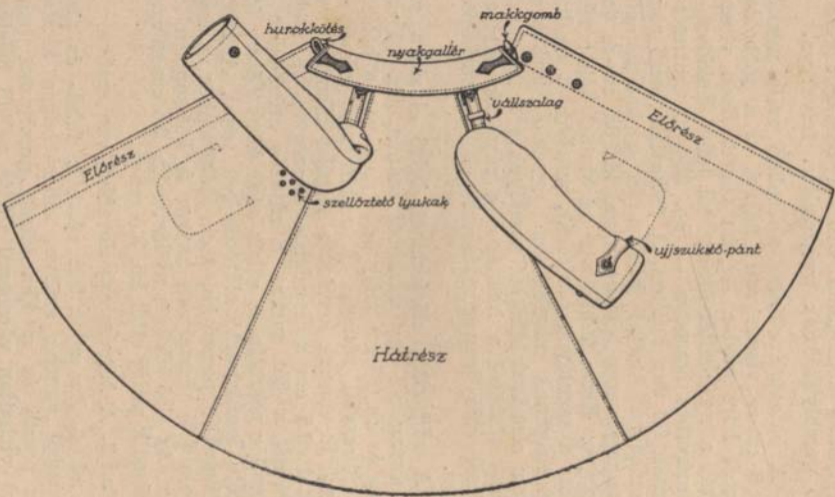
A be- és levasalt nyakgallér szélessége kész állapotban: közepén kb. 10—12, a végeken pedig — arányosan keskenyedve — kb. 10—10.5 cm.

A nyakgallér felső részén alkalmazott *hajtóka* színe, mintája és méretezése, annak a nyakgallérra való felillesztése azonos a köpeny hajtókájával.

A nyakgallér alsó részére a baloldalon, a végtől kb. 0.6—0.8 cm távolságra, a vállgallér anyagából készült kétrétű, sűrűn, kétszeresen egymásra tűzött, a szabad végen lekerekített s egy gomblyukkal ellátott, 9 cm hosszú és 6 cm széles összekötő *nyakpánt* van kézivarrással odavarrva. Az összekötő nyakppánt 1.5 cm átmérőjű négylyukas, a nyakpánt gomblyukáinak megfelelő távolságra felvarrt *ködiógombbal* felgombolható és az alsó nyakgallér jobboldali részére — annak végétől kb. 4.5—5 cm-re — felvarrt ugyanilyen méretű *ködiógombbal* átgombolható.

A nyakgallér begombolására a gallérilleszték felett kb. 1 cm-re felvarrt táboribarna színű pamutból készült *hurokkötésmakkgomb* szolgál, — a nyakgallér jobboldalára a makkos, a baloldalára pedig a hurkos rész van felvarrva. Ezek külső végei hasonló anyagból készült *galambkosár*-ral vannak fedve.

ad 2. A vállgallér *jobboldali előrészéhez* — a szabad széle mentén — egy saját anyagból készült kb. 8.5 cm széles *alátét* van nozzávarrva és letűzve, oly módon, hogy a letűzés a külső szélétől 1 cm-re, a belső szélétől pedig 0.3 cm-re essék. A nyakgallér-illesztéktől 8 cm-re kiálló jobboldali előrészre 3 darab 2 cm átmérőjű

négylukas ködiógomb van a baloldali részen lévő gomblyukaknak megfelelően felvarrva.

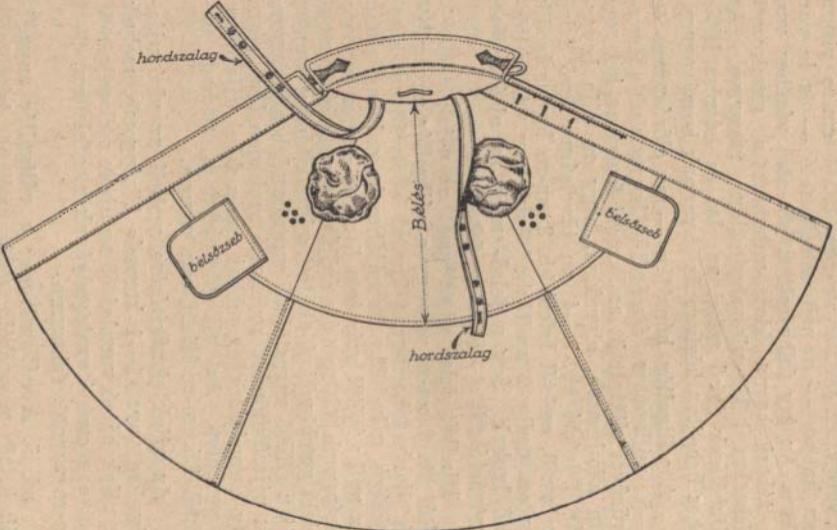
A *baloldali előrész* a szabad széle mentén kb. 6 cm-re vissza van hajtva és a jobboldali résznél leírt módon le van tűzve. Ezen visszahajtás a nyakgallér-illesztéktől lefelé haladva — testmérethez igazodva — kb. 26—30 centiméter hosszan fel van hasítva. A *felhasítás* belső része táboribarna klottal bélelve és a hasítás előrésze ugyanezen bélésanyaggal kb. 0.5 cm-re van beszegve. Ezen felhasított és klottal bélelt rész képezi a gomblyuk borítását, amelyen a hasítás hosszúságának megfelelően egyenlő térközben három cérnával kikötött gomblyuk van. A gomblyukak térközei a hasítás két részének keresztöltéssel való összeerősítésével el vannak retegzelve.

A vállgallér előrészeinek belső oldalára saját anyagából egy darabból szabva, kb. 23 cm széles és kb. 25 cm mély *belső zseb* van a bélésen keresztül rátűzve. A zsebek alsó részén a sarkok le vannak kerekítve s szélei tábori barna klottal 0.5 cm szélességben beszegve. A zsebníylásnál a két sarkon a rátűzés erősítésére a vállgallér posztója és a két bélés közé 2.5 cm átmérőjű kerekposztó alátétet kell tenni. A zsebníylásánál a posztó kb. 4 cm szélességben, a zseb belseje felé vissza van hajtva és kétszeresen le-tűzve. Az első tűzés a nyílástól kb. 0.5 cm-re van, a második pedig ettől kb. 3.5 cm-re.

ad 3. A *hátrész* egy darabból van szabva.

ad. 4. Az *ujjak* két részből: felső- és alsó ujjrészből vannak szabva, tábori barna klottal és a posztó és a klot között gumirozott (mosatic) vízhatlan vászonnal toldás nélkül bélelve, olymódon, hogy az ujjak alsó végétől számítva

hordszalag

hordszalag

belsőszob

belsőszob

Belső

a vállgallér posztó anyaga kb. 4 cm-re vissza van hajtva — az ujj belseje felé — és le van tűzve. Az így felhajtott ujjak alsó végéhez van a tábori barna klot, valamint a gumirozott vízhatlan bélés visszahajtottan rávarrva. Az ujjabélések felső szélei az első és hátrész béléshez behajtvva kézivarrással vannak hozzávarrva.

A vállgallér átmérőjénél — az előrészekeken — 4—5 milliméter átmérőjű barnaszínű lemczyűrűvel ellátott öt szellőztető lyuk van két sorban alkalmazva, oly módon, hogy az ujjá bevarrástól lefelé kb. 3—4 cm távolságra levő felső sorban 3, ezektől lefelé kb. 3 cm-re lévő második sorban pedig 2 szellőztető lyuk van. A szellőztető lyukak úgy a felső- mint az alsó sorban egymástól kb. 4—5 cm-re fekszenek.

Mindkét felső ujjarészen, az ujjak alsó végétől kb. 7 cm-re egy-egy a vállgallér anyagából készült és táboribarna klottal bélelt 18 cm hosszúságú, a hajtóka formájához hasonló nyílalakú s a nyíl végétől számítva 5 cm-re egy, a koronás középcomb (22 mm átmérőjű) nagyságának megfelelő gomblyukkal ellátott *ujjszűkítőpánt* van az ujjak elülső varratába 5 cm szélességben bevarrva. Az *ujjszűkítőpánt* nyílalakú szabadon lévő része egy koronás középcombmal van a felső ujjarészre rágombolva. Az *ujjszűkítőpánt* a szabad szélektől 1.5 cm-re körül van varrva.

Az ujjak elszűkítésére szolgál az alsó ujjarészekre varrt 1—1 koronás középcomb, melyek az ujjak hátsó varrásától az ujjak szélességének, illetve a csukló vastagságának megfelelően, 3—4 cm-re vannak felvarrva.

ad. 5. A *vállszalagok*: a vállgallér anyagából, kettős posztóból, toldás nélkül készülnek. Hosszméretük a test vállméretéhez, továbbá a

jobb- és baloldali rendeltetésük szerint igazodik, s begombolásakor a nyakgallér bevarrásától 1 cm-nél távolabb nem lehetnek. Szélességük: 4—4.5 cm, a két hosszoldalukon, valamint a begombolásra szolgáló felsőrészükön, szélességi irányban 1—1.5 cm-re gépvarrással vannak letűzve. A vállszalagok az ujjvarrásba vannak bevarrva és ettől a bevarrástól 1—1.5 cm-re gépvarrással a vállgallér vállához vannak letűzve és mindkét szélén záróöltéssel elreteszelve.

A *jobboldali vállszalagnál*, ennek letűzésétől 2—2.5 cm-re egy 0.7—0.8 cm széles, kétszeres vastagságú és kéziöltéssel összevarrt *csukor* van alkalmazva a vállszalag áthuzása és a válltekercs tartása végett. A csukor felvarrásának megerősítésére a vállgallér anyaga és a bélések közé *posztóalátétet* kell tenni. A vállszalag szabad és szögletes végén két gomblyuk van. Az egyik a vállszalag végétől 1.5—2 cm-re, a másik az első végétől 2 cm-re. Ha aláhajtjuk a vállszalag végét, a gomblyukaknak egymást fedniök kell. A gomblyukak kivarrottak, nagyságuk a vállszalagok begombolására szolgáló koronás középcombhoz igazodik.

A *baloldali vállszalag* csukornélküli, nem visszahajtós és csak egy gombbal van ellátva.

ad 6. A *hordszalagok* a vállgallér körgallérszerű hordására szolgálnak. A hordszalagok kész állapotban 4 cm széles egymásrattűzött kettősposztóból készülnek s felső végeik a nyakgallér-illeszték varrásához olyképpen vannak hozzávarrva, hogy azok a nyakgallér belső oldalán a vállvarrás magasságában az alsó és felsőgallér közé kerüljenek. Hosszúságuk a testmőrethez

igazodik, de 65 cm-nél rövidebbek nem lehetnek. Mindkét hordszalag végződése sarkos és le van tűzve. A végüktől számítva — a hosszirányban — 2 cm-re a 2.2 cm átmérőjű ködiógombnak megfelelő egy-egy gomblyuk van kivarrva. A hordszalagok belső oldalán, azok végétől számítva — a gomb közepét véve irányadóul — 6 cm-re, ettől újból 6 cm-re, továbbá ettől az utóbbi gombtól 12 cm-re és ettől újabb 6 cm-re 1—1 (összesen 4—4 drb), 2.2 cm átmérőjű 4 lyukas lapos ködió gomb van felvarrva, melyek a vállgallér hordszalagjainak a derékszíjjon való átgombolására szolgálnak.

ad 7. A vállgallér elő- és hátrészei, táboribarna színű klottal, az alatt gumirozott vízhatlan vászonnal van bélelve.

A táboribarna színű *klot-bélés* hossza a testmérethez igazodik oly módon, hogy a vesét és a farmedence csontjait feltétlenül takarja, egyéb-ként a nyakgallér bevarrásától számítva körül-körül 50—55 cm-nél rövidebb nem lehet. A bélés felül az alsó gallér alá van illesztve, lent és fent pedig 1—1 cm aláhajtással letűzve.

A klotbélés alatt ugyanilyen méretű gumirozott vízhatlan vászon van ugyanúgy aláhajtva és beszegve, mint a klot-bélés. A kettős bélést úgy, mint a köpenynél, helyenként a vállgallérhoz kell rejtett öltéssel hozzáölni. A vállgallér felakasztására a nyakgallér belső és hátsó közepén egy — kész állapotban 9 cm hosszú, kétsorosán 0.7 cm széles — táboribarna klot *akasztót* úgy kell alkalmazni, hogy az akasztó végei a nyakgallér posztó anyagába bebujtatva belüllegyenek erősen bevarrva.

A vállgallérok *hossza*: a földtől felfelé mérve egységesen 30 cm. Az alsó vége pedig nyitott széllal marad.

A vállgallér teljes *bősége*: alsó peremén mérve, 350—360 cm. Ez a bőség a testméretek szerint váltakozhatik ugyan, de ezt a méretet, mint legkisebb (minimális) méretadatot kell tekintetbe venni.

A vállgallér szélei, nyakgallérja, vállszalagjai, hordszalagjai, az elő- és hátrészek és a bélek összeállítását, illetve géppel való összetűzését oly módon kell eszközölni, hogy a varrás a szélektől, valamint a kettős varrás között 1—1.5 cm távolságra legyen. Az egyes öltések távolságát akként kell szabályozni, hogy a 30/2×2 számú angol számozás szerinti táboribarna pamutgépvarró cérnából 1 cm-re legalább 5 öltés kerüljön. Az itt meg nem említett többi varrásokat gondos kézimunkával, sűrű öltésekkel kell eszközölni. A gomblyukakat géppel is ki lehet varrni, ha a gépvarrás sem a tartósságra, sem a külső csinra nincsen káros befolyással. Az összes gombokat 24/3×2 számú angol számozás szerinti táboribarna pamut kézivaró cérnával nyakhurkolással kell a leggondosabban felvarrni és a cérna végződését elvarrni. A cérna színe a vállgallér anyaga színének megfelelő és színtartó legyen, annál világosabb nem lehet.

Toldás csakis a nyakgallér belső részén és az alátéteknél van megengedve, még pedig mindenütt csak egy helyen, a nyaknál pedig csak a közepén szabad toldani. A nyakgalléron és az alátétek alatt betétvásznat is kell alkalmazni.

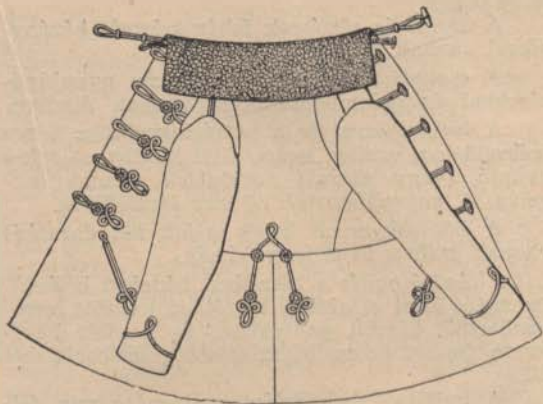
Az ujjas vállgallér viselési módja.

Gyalog legénységnél		Lovas legénységnél	
szolgálatban	szolgálaton kívül	szolgálatban	Szolgálaton kívül
		lóval való kivezényléskor	
Felöltve és begombolva a szerelvény (kard, szuronyhüvely, járőr- és töltegytáska) felett,	Felöltve és begombolva,	ujjas vállgallér helyett köpeny	mint a gyalog legénység
vagy fel nem öltve hordszalagokkal (a töltegytáskák mellett) a derék-szija gombolva és hátan csüngve.	vagy fel nem öltve hordszalagokkal (vállon át a hónalj alatt áthúzva és a hát közepén összegombolva) a hátan csüngve.		
Az ujjas vállgallért harra fektetve vagy pa-nyókára vetve viselni tilos.			

MENTE.

Az összes tiszték és a lovas csendőrök részére van rendszeresítve. A mente a *derék*-ből, az *aljrészek*-ből, az *ujjak*-ból, a *lehajtó gallér*-ből és a *vállszinór*-ból áll. Méretei olyanok, hogy alatta a zubbony (társasági) is kényelmesen viselhető; hossza olyan, mint a zubbonyé, azaz láb-középmagasságig ér.

a) Lovascsendőr legénységi mente.

A *derék* a bélésvászonnal erősített két *elő-részből* (mellrészből) és egy *hátrész*-ből alakul, melyek *oldalrészek* által vannak összekötve; elől a gallértól az aljig terjedőleg öt sötét kávébarna fém *makkgomb* és *mellszinór* által zárható. A jobboldali előrész bélésében a gallér illesztékhe-lyétől 18 cm-nyire és a bélés szélétől 6 cm-nyire egy zseb van bélésvászomból beillesztve, melynek 15 cm széles torkolata egy kétrétben fektetett szörtelen báránybőr sávval van erősítve.

Az *aljrészek* hátul egy hasítékban végződ-nek. A mente hátul *hátrésszinórdísz*-szel van ellátva.

Mindkét aljrészen szövetből készült egy-egy zseb van ferde irányban alkalmazva, melyek tor-kolatai kétrétben fektetett, felül egyszerű, alul

pedig hármás karikát képező zsinórral vannak szegélyezve.

A derék- és aljrészek fehér szőrmés báránnyal vannak bélelve.

A mellrészek kívülről kávébarna gyapjúzsinórokkal és galambkosarakkal vannak díszítve.

A mellzsinórzat és a hátrézzsinórdísz 8 mm széles, 4 mm vastag, lapos, sötét kávébarna színű gyapjú (vagy pamut) fonalakból vannak horgolva. A galambkosarak 30 mm átmérőjűek.

A bélésvászonnal bélelt ujjak két darabból vannak szabva és teljesen símák.

A lehajtó gallér a kétrétben fektetett bélésvászontbetét által erősített kétrétben letűzött, mentesítőből készült galléralj és a sötét kávébarna festett szőrméből alkotott gallérborításból áll.

A galléralj baloldalán nyakszalag van felvarrva.

A galléralj illesztékvarratán elől — a zsinór mellett — köpenyhurokkötés van. Ezen felül a gallérrészek belső oldalán egy 5 mm széles, négyélű, sötét kávébarna gyapjúzsinór mentekötő is van.

A bal vállon egy kétrétbe fektetett sötét kávébarna fonott gyűrűvel és kis gombbal ellátott vállzsinór van.

A tiszthelyettesek és alhadnagyok mentéjének zsinórzata és galambkosarai sötét kávébarna selyemből, a többieké pedig ugyanolyan színű gyapjúból készülnek.

β) Tisztek mentéje.

A tiszt menté alakra és kivitelre nézve olyan, mint a legénységi mente, azonban a következő eltérésekkel:

Az elülső részek és az aljrészek szabadon álló szélei, — utóbbiaknál a hátsó hasítékok is beleértve —, továbbá az ujjak alsó szélei és a külső zsebek szélei sötét kávébarna szőrmével prémezettek és a begombolt menténél az elülső baloldali prémezet a jobboldalin fekszik.

A derék- és aljrészek báránnyal vannak bélelve. A vállzsinór kivitele és felillesztése azonos a zubbony vállzsinórával.

A mellzsinórzat és a hátrézzsinórdísz gépen szövött, 8 mm széles, 4 mm vastag, lapos zsinórokból van fonva. A lapos zsinórok közepén egy 3 mm széles arany csík van beszöve, szélei pedig sötét kávébarna, de arannyal átszőtt selyemfonalakból készülnek. A galambkosarak 30 mm-es átmérőjű közepükön 12 mm szélességben arany szálakból, tovább folytatólagosan arannyal áttört sötét kávébarna selyemfonalból vannak horgolva.

*

A köpenyre, az ujjavállgallérra és a mentére az alábbi számú rendelkezések vonatkoznak: 21.170/el. 39.—1919. számú H. M. körrendelet (L! 80. sz. H. K.—1919.) és a 19.043/el. 5.—1921. sz. H. M. rendelet, 121.087/el. VI—c.—1926. (L! 24. Cs. K.—1926.), 45.510/el. VI—c.—1929. (L! 9. Cs. K.—1929.), 45.391/el. VI—c.—1930. (L! 10. Cs. K.—1930.), 45.560/el. VI—c.—1931. (L! 10. Cs. K.—1931.), 160.707/VII—c.—1934. (L! 5. Cs. K.—1934.), 162.309/VII—c.—1934. (L! 10. Cs. K.—1934.), 142.438/VI—c.—1935. (L! 7. Cs. K.—1935.), és 19.615/el. VI—c.—1935. (L! 19. Cs. K.—1935.) sz. B. M. körrendeletek.

LABELIEK.

Úgy a gyalog-, mint a lovas legénység részére rendszeresítve van a csendőrségi hosszúszerű- és félszerű csizma. Mindkettő felsőrészeinek anyaga teljesen azonos és kétféle anyagból állítható elő:

növényileg cserzett barna zsiros (húsos oldalával kifelé fordított) borjúbőrből; vagy

fekete (borjú vagy hizott tinóbőrből készített) mastbox bőrből.

A próbacsendőrök boxbőrből készült csizmát nem igényelhetnek. A zsiros borjúbőrből — a gyártás minőségének könnyebb ellenőrizhetése végett barna színben — készült csizmákat be kell feketíteni. Járőrszolgálatban csak rendszeresített lábbelit szabad viselni.

a) Csendőrségi hosszúszerű csizma.

Ez a fajta csizma jobb- és ballábra külön, 39—47-es nagyságban és 5, 6 és 7-es bőségben készül.

A csizma alakja a francia és félamerikai forma közötti úgynevezett svájci forma, lekerekített orral.

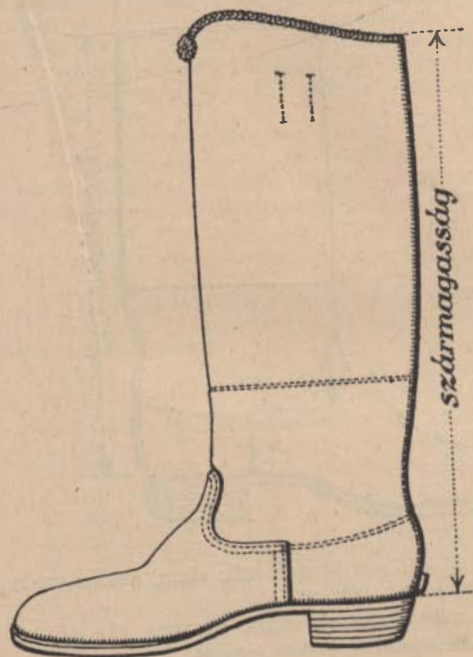
Talpak elől le vannak gömbölyítve és valamivel szélesebbek, mint a lábfejrészek.

Sarkak 6—8 sarokfoltból állanak és körülbelül 2.5 cm magasak.

A szár magassága — a testalkathoz képest — 40—43 cm és cseres juhbőr és vászonzaléssal van merevítvé.

A szárnak ívalakban (magyarosan) kivágottnak és lapos zsinórzattal szegélyezett torkolata van. A kivágottnak torkolat elől 2 cm átmérőjű ró-

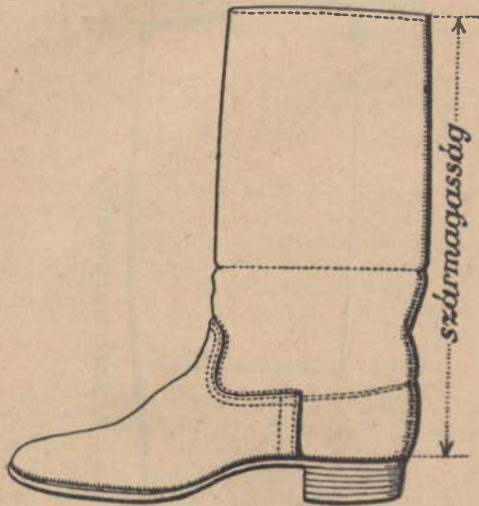
zsácskával van díszítve. A lapos zsinórzat és az ebből fonott rózsácska vékonyított bőrből készített 5 mm széles hármás fonás.

A sarkantyúbőr tompított hegyű, ék alakú talpbőrből készül és a csizma sarkára a kéreg aljára — keskenyebb részével a talp szélére — faszegékkel van ráerősítve.

b) Csendőrségi félszárú csizma.

Alakja ugyanolyan, mint a csendőrségi hosszúszerű csizmáé.

A 33—36 cm magas szár sima, cseres szatytyánbőrrel van bélelve.

A szár torkolata sima, egyenes vágású.

Sarkantyúbőr nélkül készül.

A félszárú csizma viselhető a pantalló alatt és a pantalló felett. Ez utóbbi viselési módnál, — mely csakis járőr- és hasonló szolgálatoknál alkalmazható — a pantallót a félszárú csizma száraiból akként kell visszahajtani, hogy a visz-

szahajtás (lehajtás) a csizma szárának peremét 8—10 cm szélességben eltakarja.

A gyalog csendőrök félszárú csizmái közül legalább egyet zsíros borjúbőrből és egyet boxbőrből; a lovas csendőrök hosszúszerű csizmái közül pedig egyet zsíros borjúbőrből és egyet pedig boxbőrből kell készíttetni. A lovas csendőr félszárú csizmája anyagát tetszés szerint választhatja meg.

Tisztek részére díszítés nélküli fekete fűzős és gumibetétes (cugos) hosszúszerű box, valamint gumibetétes lakkbőrből készült cipő és box lovagló csizma van rendszeresítve.

*

A lábbeliek rendszeresítésére és a rendszeresítő rendeletek helyesbítésére az alábbi rendelkezések vonatkoznak:

- 19.043/el.n. 5.—1921. számú H. M. rendelet,
120.545/el.n. VI—c. 1926. (L! 13/Cs. K. 1926.).
93.398/VI—b. 1925. (L! 3/Cs. K. 1926.).
121.406/el.n. VI—c. 1925. (L! 3/Cs. K. 1926.).
121.087/el.n. VI—c. 1926. (L! 24/Cs. K. 1926.).
45.635/el.n. VI—c. 1928. (L! 13/Cs. K. 1928.).
45.740/el.n. VI—c. 1929. (L! 18/Cs. K. 1929.).
46.162/el.n. VI—c. 1929. (L! 20/Cs. K. 1929.).
46.717/el.n. VII—c. 1932. (L! 6. Cs. K. 1933.).
127.346/VI—b. 1936. (L! 9./Cs. K. 1936.) sz.
B. M. körrendeletek.

SARKANTYÚK.

Háromféle sarkantyú van rendszeresítve: a felcsatolható és egyszerű sarkantyú, valamint a sarkantyú-pánt. Mindhárom 1935. évi mintájú („1935. M.”).

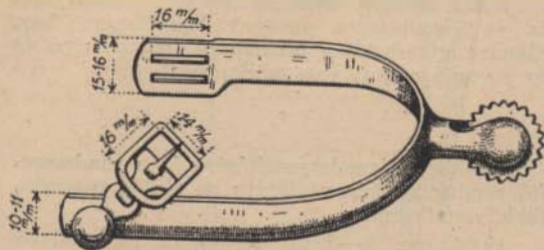

A) Felcsatolható sarkantyú.

A felcsatolható sarkantyú a tulajdonképeni sarkantyúból és a felcsatolásra szolgáló sarkantyú-szíjból áll.

1. A felcsatolható sarkantyú leírása.

a) Legénység részére.

Anyaga: 5—6 mm vastag, 10—11 mm széles hengerelt fémgömbvas, mely köszörülve és külső felületén csiszolva van. A sarkantyú egy 25 mm hosszúságú nyakból és ebből kétfelé ágazó, a csizmakéreg görbületének megfelelően hajlított ágból áll, melyek közül a külső 5 mm-rel hosszabb.

A nyak az ág hátsó középső részéhez, szegecselésszerűen kemény (sárgaréz) forrasztással van erősítve, kissé lefelé irányítva, 16—17 mm átmérőjű, hasított gömbfejjel végződik, amelynek hasítékába egy 20—21 mm átmérőjű, kb. 28 tömpított csipkével ellátott acéltaraj van mozgathatóan akként beerősítve, hogy a taraj csipkéi egyenletesen kiemelkedjenek. A csipkék mélysége kb. 1 mm.

A sarkantyú külső (hosszabb) ága végére egy 5 mm vastag, 13 mm hosszú esztergált gömbvasból készült gomb van szegecselve. Erre a gombra csuklópánt segítségével 14×16 mm-es öntöttvasból készült kettős szíjcsat van erősítve. A sarkantyú belső ágának vége pedig, 15—16 mm szélességben lapított és két, egymással párhuzamosan haladó, 16×3 mm-es nyílással (hasítékkal) van ellátva, mely nyílások a sarkantyúsíj áthúzására szolgálnak.

E sarkantyú két méret nagyságban készül. Az 1. számú méret nagyságnál az ágak végénél lévő belső távolság 85 mm, míg a nyakhozirányban haladó mélység 90 mm. A 2. számú méret nagyságnál a belső távolság 80 mm, a nyakhozirányban haladó mélység 80 mm.

Az 1. számú sarkantyú súlya páronként síj nélkül 23.5 dg. A 2. számú sarkantyú súlya páronként síj nélkül 22.5 dg.

b) Tisztek részére.

Anyaga, alakja és mérete általában olyan, mint a legénység részére rendszeresített felcsatolható sarkantyúé.

Különbég: Minden alkatrész nikkelezett. Az ágak vastagsága 4—5 mm, szélessége 9—10 mm, a belső ág lapított végének szélessége 13—14 mm, a nyakgömb átmérője 13—14 mm, a taraj átmérője 16—17 mm.

2. A sarkantyúsíj leírása.

A sarkantyúsíj a legénység és tisztek részére egyforma. Jóminőségű fekete, 2.2 mm vastag, 15 mm széles fénybőrből, két méret nagyságban készül. Az 1. számú méret nagyságú síj 50 cm, a 2. számú méret nagyságú síj 45 cm hosszú. A síj egyik végén a széltől kb. 10 mm-re

egy 10 mm hosszú *hasíték* van a sarkantyúgombra való felgombolhatása végett, míg a másik vége mérsékelten keskenyített, amelyen 3 cm-nyi távolságra az első, majd ettől 12 mm-nyi távközben további 6, összesen 7 tövislyuk van.

Egy pár sarkantýúszíj *súlya* általában 300 g.

A felcsatolható sarkantyú és a sarkantyúszíj *összeállításánál* a sarkantyút akként kell tartani, hogy a kissé lefelé irányítva készült gömbfej lefelé álljon.

B) Egyszerű sarkantyú.

Anyaga: mint a tiszti felcsatolható sarkantyúé.

A sarkantýúszárák szélessége a végeken 10 mm, a nyaknál 9 mm, vastagsága 2—3 mm.

A nyak hosszúsága 25 mm, szélessége a szárák közepénél 9 mm, a végén 10 mm, vastagsága 2—3 mm. A nyak hasítékába illesztett taréj átmérője 16 mm. A taréj csipkéinek mélysége kb. 1 mm. Az egész sarkantyú nikkelezve van. Viselhe őt géppel és felszegezve is.

C) Sarkantyú-pánt.

Anyaga, mint az egyszerű sarkantyúé. Alakja: nyak- és taréjnélküli egyszerű sarkantyú. Méretei egyébként az egyszerű sarkantyú méreteivel meg-egyeznek.

*

A katonaállományú tábornokok részére mindhárom (tishti) sarkantyú aranyozott kivitelben készül.

Sarkantyú viselése.

a) Csendőrlégénység:

Csak a „*tényleg lovasított*”-ak viselhetnek és pedig kizárólag nikkelezetlen, felcsatolható

sarkantyút. Tehát a legénységi állományba tartozók közül senki sem viselhet egyszerű sarkantyút vagy sarkantyúpántot. A sarkantyúviselés a tényleg lovasított legénység részére a díszöltözethez és a lovaglőcsizma viselésekor nem jog, hanem kötelesség. „Tényleg lovasított”-nak csak azt a lovascsendőrt lehet tekinteni, aki olyan beosztásban van, ahol valóban lovon teljesítik a szolgálatot (pl. lovas őrs, lovas tanalosztály stb.), ha átmenetileg nincs is ló a nevére írva. Tehát pl. az irodai szolgálatra beosztott, de még lovasállományba tartozók nem tekinthetők tényleg lovasítottaknak és így sarkantyút sem viselhetnek. Az ilyen, tényleg nem lovasított lovascsendőrök díszöltözethez sem viselhetnek sarkantyút, kivéve, ha az egyöntetű öltözködés érdekében az külön el lett rendelve. Tehát a csizma viselhetése nem jelenti a sarkantyú viselhetésének a jogát is, mert azt kizárólag a tényleg lovasított-ság, vagy a „lovaglás” ténye adja meg.

A tényleg lovasított csendőrt, ha (gyalog) tanfolyamokra vezénylik, a tanfolyam tartama alatt továbbra is tényleg lovasítottnak kell tekinteni. Tehát díszöltözethez és a csizma bármely más alkalomkor való viselésekor felcsatolható sarkantyút köteles viselni, ha csak adott esetekben — az egyöntetű öltözködés érdekében — másként nem intézkedtek. Lovasosendőr-átképzésen levő gyalogcsendőrt a tanfolyam tartamáig tényleg lovasítottnak kell tekinteni.

Lovaglásnál, tekintet nélkül az állományviszonyára és rendfokozatára, valamint arra, hogy tényleg lovasított-e vagy sem, minden legénység állományú csendőr-egyen részére meg van engedve a felcsatolható sarkantyú viselése a lovaglőcsizmán vagy bőrlábszárvédővel cipőn, az oda- és visszamenetelt is beleértve.

b) *Csendőrtisztek:*

A tényleg lovasítottak rendfokozatukra való tekintet nélkül, míg a többiek — a csendőrséghez szolgáltatételre beosztott hadbírákat és orvosokat is beleértve — csak a századosi rendfokozatúaktól kezdve viselhetnek sarkantyút. A sarkantyú viselésére jogosult tiszteknek a felcsatolható sarkantyú viselése kötelező a díszöltözethez és a lovaglósizma vagy a lábszárvédővel cipő viselésékor. A lovagláshoz — állománycsoportra és rendfokozatra való tekintet nélkül — minden csendőrtiszt viselhet felcsatolható sarkantyút úgy a lovaglósizmán, mint lábszárvédővel cipőn, az oda- és visszamene-telt is beleszámítva. Tehát a csizmának nem feltétlen tartozéka a sarkantyú, de a sarkantyú viselésére való jogosultsággal velejár a csizma stb. viselésékor a felcsatolható sarkantyúviselés kötelezettsége.

Az egyszerű sarkantyút és a sarkantyúpántot csakis gumibetétes cipőhöz szabad viselni. Tehát csizmán, bőrlábszárvédővel cipőn, fűzős cipőn stb. nem viselhetők. A sarkantyú viselésére jogosult tisztek részére az egyszerű sarkantyú viselése kötelező mindig, amikor gumibetétes cipőt viselnek. Kivétel, amikor az egyszerű sarkantyú viselésére jogosult tiszt bálakon, táncestélyeken stb. jelenik meg, ahol részére a sarkantyúpánt viselése kötelező.

Az 1933. évi 4. sz. Csendőrségi Közlönyben közzétett 45.107/eln. VII—c. 1933. sz. B. M. körrendelettel rendszeresített felcsatolható sarkantyút a legénység 1944. év végéig viselheti.

Az 1934. évi 5. sz. Honvédségi Közlönyben közzétett 1573/eln. 2.—1934. és az ezt helyesbítő 3083/Elnökség—1934. (L! 7. H. K. 1934.) számú H. M. körrendeletekkel rendszeresített felcsatol-

ható [rövidnyakú, tompa fogazattal, vagy taraj helyett gombbal készült (angol)] sarkantyút és egyszerű [hegyes vagy recézett tarajú, csavarokkal vagy géppel felerősíthetően készült (ügynevezett huszár-)] sarkantyút a tisztek 1938. év végéig viselhetik.

*

A sarkantyúra a 19.043/eln. 5. 1921. számú H. M. rendelet, a 45.107/eln. VII—c. 1933. (L! 4. Cs. K. 1934.) és az 50.315/eln. VI—c. 1936. (L! 8. Cs. K. 1936.) számú B. M. körrendeletek vonatkoznak.

TALPALÓ.

Anyaga: bőr, gumi, posztó vagy szövet.
Színe: tekintet nélkül arra, hogy melyik pantallóhoz viselik, csak fekete lehet.

A talpaló viselése a sarkantyú viselésére jogosult tisztek részére kötelező az egyszerű sarkantyú és a sarkantyúpánt viselésékor, egyébként — az egyszerű és kényelmes öltözethez — úgy szolgálatban, mint szolgálaton kívül, ha egyszerű sarkantyút nem is viselnek, meg van engedve. Minden csendőrtiszt, állománycsoportjára és rendfokozatára való tekintet nélkül, jogosult a fekete-, pejacsevics- és fehér vászonpantallóhoz és bármely cipőhöz talpalót viselni. Tehát talpalót bármely színű pantallóhoz és bármely cipőhöz minden tiszt viselhet.

*

Csendőraltisztok — állományukra és rendfokozatukra való tekintet nélkül és hogy tényleg lovasítottak-e vagy sem — csakis szolgálaton kívül viselhetnek, a részükre rendszeresített,

illetve viselésére megengedett [khaki-, fekete-örmestertől lefelé) és fehér vászon-] pantallóhoz talpalót.

*

A talpalóra az 1932. évi 12. sz. H. K.-ben közzétett 3180/eln. 14. 1932. és az ezt helyesbítő 7926/eln. 2. 1935. (L! 12. H. K. 1936.) sz. H. M. és az 50.315/eln. VI—c. 1936. (L! 8. Cs. K. 1936.) sz. B. M. körrendeletek vonatkoznak.

FEHÉRNEMŰEK.

Legénység részére rendszeresítve van a pamutvászonból készült: széles ujjkézeloőkkel ellátott *ing*, vászonszalagokkal összeköthető *gaty*a, *zsebkendő* és négyszögalakban szabott *kapca*.

A „Cs—14.” jelzésű „Ruhagazdálkodási utasítás” 6. §-a határozza meg azt, hogy milyen mennyiségű kincstári fehérművel kell a csendőroket ellátni a tömeg terhére. Azonban minden 3. évi csendőrségi szolgálati évét betöltött legénységi állományú egyén köteles a tömeg terhére beszerzett fehérmű készletét — tetszés szerinti kivitelben és minőségben — úgy kiegészíteni és fenntartani, hogy állandóan 6 inggel, 3 hálóinggel, 6 gatyával, 12 zsebkendővel, 12 pár kapcával és 6 pár harisnyával rendelkezzenek. (Ezek közül 1 téli ing és 1 téli alsónadrág.)

A téli óvócikkek:

Rendszeresítve van:

Táboribarna színű flanelből készült *baslik*, téli kötött *swetter*, téli *kapca*, *haskötő* gyapjúszövetből, *szörmés-mellény*, *örköpeny* és *botos*. A két utóbbi a tél tartamára csak őrsegek ré-

szére szolgál. Az eddig felsorolt téli óvócikkek a csendőrségnél általában nincsenek kiadva. A szörmés-mellény helyett a *börmellény* van használatban.

A felsoroltakon kívül rendszeresítve van még a *téli gyapoting* a gyalogos és lovas legénység, a *téli gyapot alsónadrág* pedig csak a gyalogos legénység részére. A lovas legénység részére ülepfoltos téli alsónadrágot a közeljövőben rendszeresítenek, addig a gyalogcsendőrrészére rendszeresített téli gyapot alsónadrágot ők is viselhetik.

A téli gyapot alsóruházat *anyaga*: 20/1 és 30/1 fésült maco fonal.

Színe: világos nyers maco szín, festése végben történik.

Kötése: A szövet 24-es finom körszövőgépen készül oly módon, hogy a két fonalat párhuzamosan adagolja a gép és 2 cm szélességben 19 szemoszlop, hosszúságban pedig 24 szemsor van.

Az ing ujjá és az alsónadrág szára végeire, mint azok tartozéka, az érmelegítőhöz hasonló szegély van rávarrva.

Téli gyapot ing.

Az ing 4 mérete nagyságban készül. Az ing összeállítására 3 szálú összevarrógépen, a szegély 3 szálú díszvarrógéppel rávarrva történik. Az ujjak a karlyuk bővítésére a hónaljban toldva vannak.

Az ingnyak saját anyagból 2 cm magasságban — kívül-belül letűzve — van szegélyezve, az ing alsó része pedig visszahajtással 1.5 cm-re van beszegve.

A mellhasíték gombos és gomblyukas része az ing anyagának megfelelő színű klotból készült gompánttal van ellátva, melyre 3 darab

20-as 4 lyukas csontgomb van felvarrva. A gomblyukas pánt ékalakban végződik. A gomblyukak a pánt szélességi irányában vannak kivágva. Ugy a gombok, mint a lyukak a nyaktól kezdődően a hasíték nagyságához igazodva, arányosan vannak kivágva, illetve felvarrva. Az első gomb, illetve lyuk a nyakpánton van.

A nyakkivágás hátsó részén, saját anyagból készült — visszahajtott és rátűzött betéttel van erősítve.

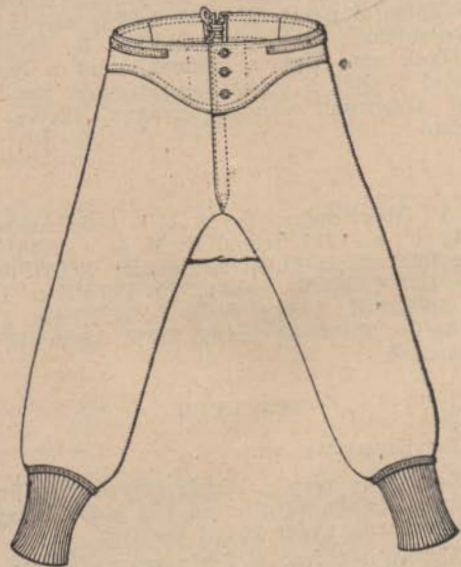
Téli gyapot alsónadrág.

Az alsónadrág 4 méret nagyságban készül. Az alsónadrág összeállítása 3 szálú összevarrógépen, a szegély 3 szálú díszvarrógéppel rávarrva történik.

A száruk bővítése az ágazatnál — saját egybeszabott anyagból — betoldással történik.

A derékbőség elérésére a derékrész jobb- és baloldalán 1—1 bevarrással (rányszerűen) van szűkítve. A derék- és hasrész külső része — az

anyaghoz hasonló színű — klottal van borítva, melynek szélessége hátul a csípőig 5—6 cm és innen az első hasítékig 12 cm-re ívalakban szélesedik.

Az alsónadrág derékrészének elejére — mindkét oldalra — a fenti klot-anyagból visszahajtva összevertt 1 cm széles és 16—17 cm hosszú, a végeken és a közepén letűzött nadrágtartó áthúzó pánt van felvarrva.

A derékrészen hátul ékalakú klotbetéttel el látott hasíték van a bőség szabályozására. A hasíték mindkét oldalán 2—2 kivarrott gomb-

lyuk van s ezekbe 0.5 cm széles köpperszalag van befűzve.

A nadrágnak az előrészen klotallal szegett hasítéka van. A hasíték felső-külső részén a jobboldalon 3 darab 24-es 4 lyukas csontgomb, a baloldalon ennek megfelelően 3 kivarrott gomblyuk van. Ugy a gombok, mint a lyukak a felső résztől 1 cm-re kezdődően a klot-borításon arányosan vannak kivágva, illetve felvarrva.

*

A fehéreműre és a téli óvócikkekre a 19.043/el. n. 5—1921. számú H. M. és a 46.401/el. n. VI-c. 1929. számú B. M. rendeletek, 70.931. VI-b. 1930 (L! 7/Cs. K. 1930.), 164.170/VII-c. 1934, (I! 16/Cs. K. 1934.) és a 141.317/VI-c. 1936. (L! 19/Cs. K. 1936.) számú B. M. körrendeletek intézkednek.

KESZTYÜK.

Rendszerezítve van:

Legénység részére: fehér szarvasbőr-, érmelegítővel ellátott táboribarna téli kötött gyapjú- és táboribarna nyári kötött kesztyű.

Tisztek részére: a fehér szarvasbőr és táboribarna juhbőr kesztyű.

Fehér szarvasbőrkesztyű.

Ujj ágazatainál ujj közötti ékek (asaló-betétek) és a belső alsó szélén 6—6.5 cm hosszú hasíték van. A hasíték összekapcsolására egy fehér lapos gomb és egy bőrrel szegélyezett gomblyuk szolgál.

A felső része — fehér selyemből — három kettős tűzővarrással van díszítve. Ezek a díszítő varrások a mutató-, közép-, gyűrűs- és kisujjak csuklóközeitől a kézcsukló felé összehajló irányban, az alsó szegélytől számított 6.4 cm-ig érnek s itt egymástól 0.9 cm távközökben végződnek.

Táboribarna juhbőrkesztyű.

Csak színben különbözik a fehér szarvasbőrkesztyűtől.

Érmelegítővel ellátott táboribarna téli kötött gyapjúkesztyű.

Szöveve 20-as számú goromba körszövőgépen 48/2-es zefir tiszta gyapjúfonalból készül, olyképpen, hogy egy bécsi hüvelykre szélességben 5 hurokvonal esik, kötése láncirányban szintén 1 bécsi hüvelykre 7 hurok.

A szövet *felső része* 48/2-es zefir tiszta gyapjúfonalból, bélése dupla 12 mm-es fésűsgyapjú kócfonal, bolyhozva, illetve elfilcelve (nemezelve).

A kesztyűszövet *külső része* eredeti kötésben marad, míg a belső része, vagyis a bélése bolyhozva és elsímítva (nemezelve) készül.

A kesztyű tartozékát képező *érmelegítő* 48/2-es zefir tiszta gyapjúfonalból 4½ hüvelyk átmérőjű körszélgépen készül 184 tüvel.

A kesztyű súlya szabott állapotban — érmelegítő nélkül — nagyság szerint 86—96 gramm.

Az érmelegítő súlya szabott kettős (visszahajtott) állapotban páronként 25 gramm.

A kész kesztyű súlya, leszámítva a kikészítésnél, illetve varrásnál leeső szövetdarabokat, páronként érmelegítővel együtt

10-es méret nagyságban	70 gramm.
11-es	80 gramm.
12-es	90 gramm.
13-as	100 gramm.

„Gyártási egyenetlenség”-re „súlykülönbözet” címén 5% súlyingadozás engedélyezhető.

Az érmelegítő a kesztyűszövethez láncöltéssel van hozzáerősítve, illetve láncöltéssel beszegve (hozzá endlizve).

Az érmelegítő hossza általában 10—11 cm, szélessége 5—8 cm, szintén a méret nagysághoz igazodóan.

A kesztyűk a következő méret nagyságban készülnek: 10, 11, 12, 13.

A kesztyű fejezésén díszvarrás — a polgári gombos kesztyűtől eltérően — nincs.

Szabásnál az ujj közötti ékek egy síkban vannak szabva, vagyis az ujjak között ezen ékeket nem lehet két darabból összevarrni és az ujjakba belevarni.

Színe: táboribarna (khaki).

Festése: fonalban történik.

Táboribarna nyári kötött cérnakesztyű.

Alakja és kivitele hasonló a fehér szarvasbőrkesztyűhöz.

*

A kesztyűkre a 19.043/eln. 5—1921. számú H. M. rendelet, 46.095/eln. VII—c. 1933. (L! 13/Cs. K. 1933.), 166.426/VII—c. 1934 (L! 6/Cs. K. 1935.) és 137.423/VI—c. 1936. (L! 6/Cs. K. 1936.) számú B. M. körrendeletek vonatkoznak.

NADRAGSZIJ.

A nadrágszój barna fejbőrből készül, egyik végén sötét kávébarna, egy tövises csatban végződik, a másik vége hegyesített és a felcsatoláshoz tövislyukakkal van ellátva. Szélessége 2.5 cm. Kétféle méret nagyságban készül: 1-es hossza 1.10 méter, a 2-esé 1 méter. (L! 19.043/eln. 5—1921. sz. H. M. rendeletet.)

LÓ- ÉS OLDAL (SZAL-) FEGYVEREK.

Rendszeresítve van az 1931. M. ismétlőpuska (lovásoknak karabély) a döfőszuronnal és az ismétlő Frommer-pisztoly, a hozzávaló táskával, csendőr gyalogsági és csendőr lovassági kard. Ezenkívül a tisztek és a legénység részére — őrmestertől fölfelé — a gyalogtiszti kard.

Legénység gyalogtiszti kardot magánúton nem szerezhet be, hanem csak a csendőrségi felszerelési anyagraktárparancsnokság útján. Ennek igénylését az 1936. évi 12. sz. Cs. K. ben megjelent 129.221/VI—b. 1936. számú B. M. körrendelet szabályozza.

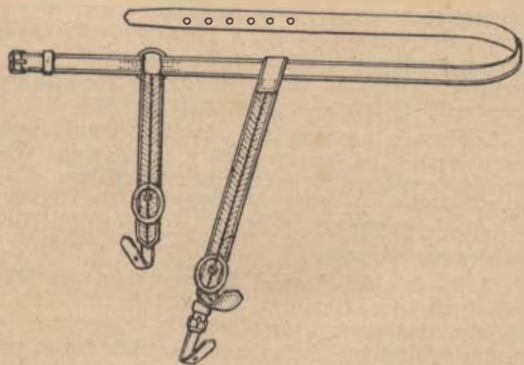
A ló- és oldal- (szál-) fegyverek és ezek tartozékainak leírását stb. a „Cs—3.” és „F—11/a.” jelzésű utasítások tartalmazzák. Azonban a csendőr gyalogsági- és lovassági kardok fogantyúi az eddig használt cápabőrrel bevont bükkfa helyett tömörgumiból készülnek. A tömörgumi-kardfogantyú nyersgumitartalma 38%, színe: szürkésfekete. A fogantyún — a kard fogásának biztosabbá tételére — 7 hullámos borda van. A fogantyú, ugyancsak a kard fogásának biztosabbá tételére, cápabőr utánzatának megfelelően, pikkelyszerűen van kiképezve, úgy hogy 1 cm-nyi felületre kb. 25 kiemelkedő pikkely esik.

L! az 1936. évi 12. Cs. K.-ben megjelent 138.579. VI—c. 1936. sz. B. M. körrendeletet.

KARDKÖTŐ.

A tisztek részére aranyhímzésű- és az altisztek — őrmestertől fölfelé — részére ezüsthímzésű paszománnyal van rendszeresítve. A lovas-állományba tartozó csendőrök részére csendőr lovasági kardkötő van rendszeresítve.

a) Tiszti kardkötő.

A derékszíjból és csatos darabokkal ellátott két hordszíjból áll.

A *derékszija* 2.5 cm. széles vörös szattyánbőr-ből, különböző hosszúságban készül, barna fénybőrel van bélelve. Két részből áll: a 17 cm hosszú 1 tövises, görgőcsatos csatosdarabból és a 73—78 cm hosszú, csúcsban végződő csatlékdarabból. A két darab egy 3.5 cm átmérőjű, sárgarézkarikával van

összekötve. A csatlékdarabon, a csúcsos végétől 6.6 cm-re 6, sárgaréz-kapocsszemmel ellátott tövislyuk van, amelyek egymástól 3 cm-re esnek. A csatos darabon csatcsukor és eltolható bőrcsukor is van. A karikára van az elülső hordszija felerősítve, míg a hátulsó e mögé, a derékszija ra ráhúzva.

A *hordszíjak* 2.5 cm szélesek, alsó végük hegyben végződik, vörös szattyánbőr-ből készülnek, küloldalukon aranyhímzésű, hosszközepén 2 mm széles, meggyzínvörös fonállal átszőtt paszománnyal vannak borítva. A hordszíjak csatlékdarabjain lévő sárgarézcsatok aranyozva vannak. Az elülső hordszija 25 cm, a hátulsó 42 cm hosszú. A hátulsó hordszija felső vége 2.5 cm széles tolható ferde csukrot képez.

A hordszíjakon lévő kis sárgaréz csattal és csukorral ellátott *csatosdarabok* a kard beakasztására szolgálnak, mely célból a csatlékok végeit a hardhüvely karikáin áthúzzuk és a bürius csatba csatoljuk.

A kardkötőt a nadrág fölött akként csatoljuk a derékra, hogy az elülső hordszija a bal felső comb mentén lelógjon úgy, hogy a hüvely a földet ne érintse; a hártólap pedig a zubbony (dolmány) alsó szélét érintse. A hátsó hordszíjat pedig akként csatoljuk, hogy a kard általa is egyenletesen tartassék.

A köpeny felöltése esetén a kard markolatát a bal köpenyzseb hasítékán akként dugjuk át, hogy az, a rajta levő kardbojttal együtt kívül legyen.

b) Altiszti kardkötő.

Olyan mint a tiszti, de a kardtartó paszománya arany helyett ezüsthímzésű.

c) Csendőr lovassági kardkötő.

Bagariaszerű felsőbőről készül, derékszívből, két hordszíjból és két csatos darabból áll. A vascsatok csiszolva vannak. A derékszija 3.3 cm széles és testméret szerint különböző hossz-méretben és 7—9 tövislyukkal készül. A hordszíjak természetes színükben vannak hagyva. A hátsó hordszija a derékszija van rögzítve. Az elülső hordszija 26 cm, a hátulsó 50 cm hosszú és mindkettő függőlegesen lóg le. Egyebekben — általában — megegyezik az előbb leírt kardkötőkkel.

*

A kardkötőre a 19.043/eln. 5. 1921. számú H. M. rendelet és 46.866/eln. VII—c. 1932. (L! 1. Cs. K. 1933.) számú B. M. körrendelet vonatkozik.

SZURONYBOJT.

Rendszeresítve van: a tiszték részére aranyfonalból, az altiszték részére — örmestertől felfelé — ezüstfonalból és a csendőrök és próbacsendőrök részére táboribarna gyapjúból szőtt szuronybojt. A csendőrségnél — a legénység közül — szuronybojtot kizárólag csak a gyalogosok viselnek, ezért „*csendőr gyalogsági (csukott) kardbojt*”-nak is nevezik.

a) Tiszti arany szuronybojt.

A szuronybojt a csukott bojtból és szalagból áll.

A bojt a rojtokkal borított magból és a gombból van összeállítva.

A mag egy tojásdad alakú puha fadarab, amely a gombig gyapotfonalakkal van bevonva, miáltal ez megfelelő gömbölyűséget nyer. A magra egy rétegben illesztett 2 mm vastag és 5 cm hosszú rojtok pamuttszínőrből készülnek, amelyek egy-egy aranyfonallal vannak körülfogva.

A rojtok akként vannak alakítva, hogy a zsinórok szorosan egymáshoz illesztett és meghatározott hosszúságú hurkokat képeznek, a hurkok pedig rojttagokká vannak sodorva.

A rojtoknak erős bojtja kapcsolása céljából a hurok végén egy erős gyapotfonál van áthúzva és megfeszítve, míg az egymással kapcsolatban álló rojttagok felső végei két gyengébb minőségű ilyen fonál által lánchurkolással vannak megkötve.

A gomb mindkét oldalán 8—8 mm széles piros-fehér-zöld (nemzeti szín) színek alkalmaztatnak, amelyeket a gomb mindkét oldalán a magyar szentkorona — fényes aranyból hímelve — díszít. A nemzeti színek közül a piros és zöld piros, illetve zöld cérnázott selyemből, a fehér ezüstfonállal körülfont pamutfonalból készülnek. A gomb hosszszélei fényes szalakkal vannak vízszintes irányban beszegve.

A szalag-illeszték helye két, a rojtoké négy sor kétszeresen sodrott aranyzsinórral van fedve.

A kétrétben fektetve 33 cm hosszú, 1.5 cm széles arany szalag a hosszirányban két fénytelen

aranyfonállal van csíkozva és mindkét vége a bojtgombra van erősítve.

A bojt feneke aransárga klottal van fedve.

b) Altiszti ezüst szuronybojt.

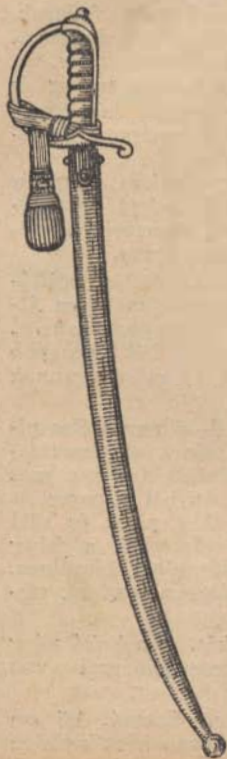
Általánosságban a tisztí arany szuronybojthoz hasonló, de arany helyett ezüst és a magyar szentkorona aransárga selyemből készül.

c) Táboribarna szuronybojt.

Táboribarna gyapjúból (ispahánból) készül és a szalagjában tábori barna gyapotcsíkok vannak. A bojt gombja teljesen, a rojtok illeszték-helye pedig hat sor nemzetiszínű gyapjúból készült 2 mm vastag zsinórral van fedve, illetve díszítve.

A gyapjúfonalak helyett pamutfonalak is használhatók.

A szuronybojt kizárólag szoronyhoz és csendőr gyalogsági kardhoz viselhető. Ha a legénység szolgálatban szuronyt és kardot is visel, a szuronyra bojt nem köthető.

A bojtnak a szuronyra való felillesztése az alábbiak szerint történik:

A szalagot felülről lefelé a szurony kengyelén át dugjuk, azután a bojtot a szalaghurkon át bújtatjuk és a védővas kamója körül kétszer áthajtjuk és a bojtot a markolat és a szalagnak azzal érintkező része között hátulról akként dugjuk át, hogy a bojt a szuronyhüvely mentén szabadon leljön és a szurony a puskára akadálytalanul feltűzhető legyen. A csendőr-dőfőszuronyra szuronybojtot nem szabad feltenni.

A csendőr gyalogsági kardra a szuronybojt felillesztése ugyanúgy történik, mint a később ismertetendő kardbojtnak a gyalog tisztí kardra való illesztése.

*

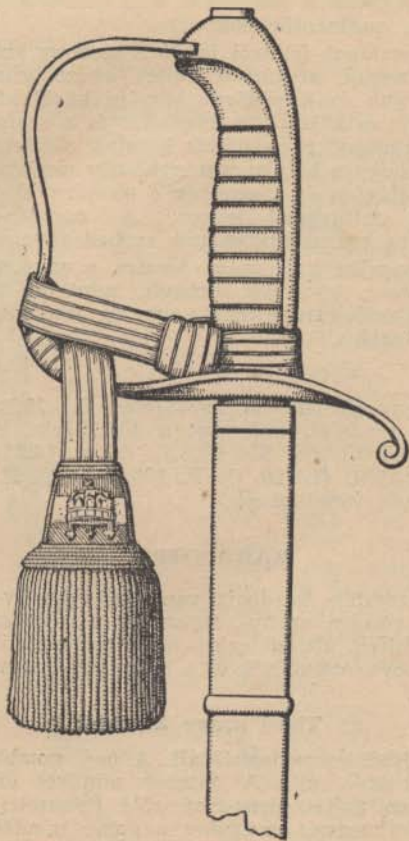
A szuronybojtra az 1904/eln. 5. 1921. sz. H. M. rendelet, valamint a 45.910/eln. VI—c. 1928. (L! 14. Cs. K. 1928.) és a 16.224/eln. VII—c. 1934. (L! 20. Cs. K. 1934.) sz. B. M. körrendeletek vonatkoznak.

KARDBOJT.

Háromféle kardbojt van rendszeresítve: a tiszték részére arany-, legénység részére örmestertől fölfelé altiszti ezüst- és táboribarna kardbojt a lovas csendőrök és a lovas próbacsendőrök részére.

a) Tisztí arany kardbojt.

Bojtból és szalagból áll. A bojt gombból és sodralékokból áll. A fagomb mindkét oldalán 8—8 mm széles piros-fehér-zöld (nemzeti) szín van alkalmazva, amelyeket a gomb mindkét oldalán az aranyból hímzett magyar szentkorona

díszít. A nemzeti színek éspedig a piros és zöld színek piros, illetve zöld cernázott selyem-, a fehér ezüstfonállal körülfont pamutzsinórból készülnek.

A *gomb* szélei fényes aranyszálakkal vannak vízszintes irányban beszegve. A gomb alsó széleihez két, esetleg három sorban illesztett *sodralékok* hossza 7 cm és vastagságuk 1.5—2 mm. A sodralékok külső sorai fényes aranyból, a belső töltelék pedig arannyal átszőtt tábori barna selyemből van.

A 82 cm hosszú, 2 cm széles szalag a hosszirányban három fénytelen aranyfonállal van csíkozva és barna bőrrel bélelve.

A gyalogtiszti kardra a kardbojtot a következőképen kell felerősíteni:

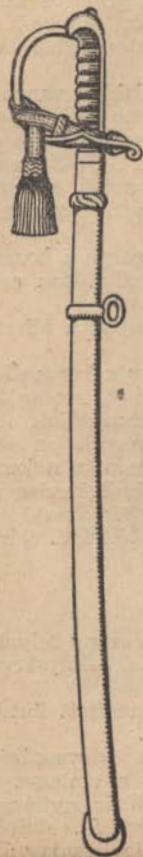
A kardot a kardbojt felkötésekor a kengyellel szembe állítjuk. Azután a kardbojt szalagját jobbról a kard markolata körül áthurkoljuk oly módon, hogy előbb a kardbojtot a szalagon át-bujtatjuk. A szalagot a háritólap mentén a kengyelig tovább vezetjük és azt jobbról kezdve a kengyel körül kétszer körültekerjük, majd a bojtot a szalag és háritólap között hátulról előre húzzuk.

b) **Altiszti kardbojt.**

A tisztí kardbojthoz hasonló, de arany helyett ezüsből és a magyar szentkorona arany-sárga selyemből készül.

Lovaslegénység részére rendszeresített kardbojtszalag bőralátéttel van ellátva.

A csendőri lovassági kardra a (lovassági) kardbojtot úgy erősítjük fel, hogy a szalagot a kardkosár végén lévő egyik hosszúkás nyíláson át felülről lefelé, azután a másikon át, alulról felfelé átdugjuk és a bojtot a kardbojtszalag ál-

tal alkotott hurkon keresztül-húzzuk; ezután a szalagot a kardmarkolat külső oldala mentén a kengyel felé vezetjük és az utóbbi átövezése után a bojtot hátulról a szalag és a háritólap között áthúzzuk. A tolócsukrot a markolathoz közel húzzuk.

Kardbojtt kizárólag a gyalog tiszti és a csendőr lovasági kardhoz viselhető.

c) Táboribarna kardbojtt.

Lovas csendőrök és próbacsendőrök részére van rendszerítve: kivitele általánosságban az altiszti ezüst kardbojtt-hoz hasonló, csak hogy a kardbojtt gombjainak és a rojtok illesztékhelyének díszítése a táboribarna szuronybojtt díszítésével azonos. Az összes részek selyem és ezüst helyett gyapjú- vagy pamutfonázból (ispahánból) készülnek.

A kardbojtt a 19.043/eln. 5. 1921. sz. H. M. rendelet és a 16.224/eln. VII—c. 1934. (L! 20. Cs. K. 1934.), 45.910/eln. VI—c. 1928. (L! 14. Cs. K. 1928), 46.866/eln. VII—c. 1932. (L! 1. Cs. K. 1933.) sz. B. M. körrendeletek vonatkoznak.

DERÉKSZÍJ.

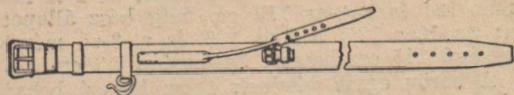
Kétféle derékszíj van rendszerítve: gyalogsági a gyalogos- és lovassági a lovascsendőrök részére.

Gyalogsági derékszíj.

Barna felsőbőrből készül és egyik végén sötét kávébarnaszínű, egytövise csatban végződik, a másik vége pedig mérsékelt gömbölyített és a becsatoláshoz öt tövislyukkal van ellátva. Ezenkívül egy 2 cm széles, eltávolítható bőrcsukor is hozzátartozik a derékszíjhoz, mely alá kell bujtatni — a felcsatolás-kor — a csatnélküli szíj végét. Szélessége 5 cm, hossza a testméret szerint különböző.

A derékszíjat a legfelső ruhadarab felett akként kell a test körül venni, hogy az alsó széle a két csípőre feküdjön, a csat pedig — tövisével előre fordítva — a zubbony 5. és 4. gombjai közé essék. A derékszíjat oly szorosan kell összehúzni, hogy a csípőkről le ne csúszhassék és hogy a lapos kéz a derékszíj és a legfelső ruhadarab közé még bedugható legyen.

Lovassági derékszíj.

Anyaga és hossza azonos a gyalogsági-val. Kivitele abban különbözik a gyalogsági derékszíjtól, hogy egy csatcsukorba foglalt egyes tövisű vascsat és egy sodrott zsinag körül duzzadákszerűleg összevarrt és öt tövislyukkal ellátott csatlék is van rajta. Felcsato-

lászor a nagy csat — tövisével előre fordítva — a bal csipő fölött és valamiel az előtt, a kis csat ellenben a jobb csipő fölé — fekvé — jusson.

*

A derékszíj — a vállszijas bőrvvel fel nem szereltek részére — ügyeleti és küldönc-szolgálatban szolgálati jelvényül is szolgál és pedig a gyalogtiszti karddal fel nem szereltek részére tölténytáskákkal együtt.

Megánderékszíjat viselni nem szabad.

L! 19.043/eln. 5. 1921. sz. H. M. és 1794/Res. VII—b. 1934. számú B. M. rendeleteket.

BÖRÖV VÁLLSZIJJAL.

A bőrv vállszijjal — szolgálati jelvényként — az összes csendőr csapat- és gazdászati tisztek, valamint a csendőr állatorvosok és az altisztek közül az összes alhadnagyok és a szakaszparancsnoknak kinevezett tiszthelyettesek részére van rendszeresítve.

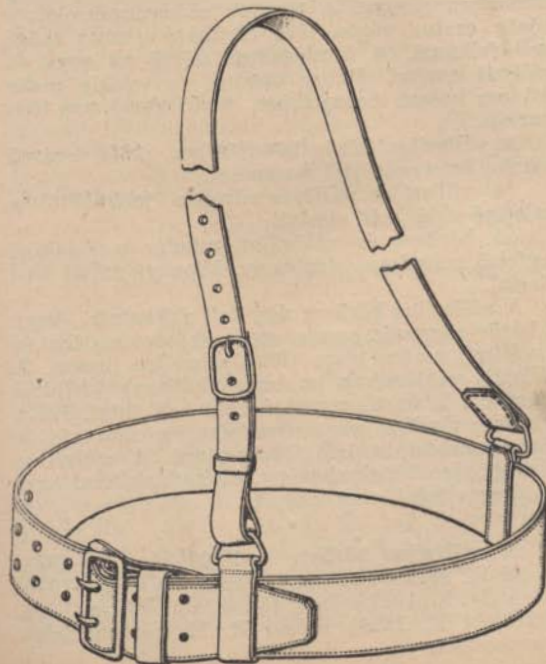
A vállszijas bőrv két részből áll: a bőrvből és a vállszijból.

A bőrv körülbelül 3 mm vastag természetes, barnaszínű övbőrből, három méret nagyságban készül. Kiszabott állapotban: az 1-es 129, a 2-es 124 és a 3-as 119 cm, míg kész állapotban: az 1-es 125, a 2-es 120 és a 3-as méret nagyságú 115 cm hosszú. Szélessége 5,3 cm.

A bőrv egyik végének 4 cm hosszú behajtásában egy, az öv szélességének megfelelő és sárgarézből készült, két tövissel ellátott kettős csat van, csatálattal együttesen tűzőöltéssel bevarrva. A bőrv ugyanezen végén egy — a csatálátét anyagából készült — kb. 12,5 cm hosszú és 1,6 cm széles eltolható csukor is van. Az öv másik szabad vége pedig kb. 5 cm hosszú-

ságban mérsékelten elgömbölyítve van kihegyesítve és ettől 12,5 cm távolságra kezdődően 3—3 cm távközökben 7 kettős tövislyuk van.

A vállszij kiszabott állapotban kb. 115 cm hosszú, 2,5 cm széles, egyik végének 4,5 cm hosszú behajtásában egy, a vállszij szélességének megfelelő kettős, legömbölyített sarkú, hosszúkás téglalakú sárgarézcsat van tűző-

öltéssel bevarrva. A vállszíj csatos végétől kb. 30 cm-re, a vállszíj szabályozhatása céljából, 2,5—2,5 cm távközökben 7 tövislyuk és egy kb. 7 cm. hosszú, 1,2 cm széles eltolható csukor van. A vállszíj másik vége 6,5 cm. hosszú behajtásban tűzőöltéssel van felvarrva.

A vállszíj mindkét végén egy-egy félkör alakú sárgaréz karikával ellátott 17 cm hosszú és 2,2 cm. széles *hordcsukor* van, mely a bőröv áthúzásra szolgál. A bőrövre a hordcsukrokat a bőröv csatos végén lévő eltolható csukor mögé kell felhúzni. A hordcsukrok közül az egyik a vállszíj csattal ellátott végére, a másik pedig 6,5 cm hosszú behajtásban tűzőöltéssel van felvarrva.

A vállszíjas bőröv készítéséhez 16/3 számú szürke lencéznát kell használni.

A vállszíjat vállövszerűen, a jobbálltól a balcsípő felé kell viselni.

A bőrövet és vállszíjat mindig a felöltött legfelső ruhadarab (zubzony, köpeny) fölött keil viselni.

A vállszíjas bőrövet úgy kell felcsatolni, hogy a bőröv sárgaréz csatja az arc középvonalába és a vállszíj csatos része előre, a mellre jusson. A vállszíj csatjának a zubzony (köpeny) felülől számított 2. és 3. gombjai közé kell jutni. Ha a szurony viselése van elrendelve, a szuronyt a bőröv baloldalára kell felakasztani. A vállszíjas bőrövet járőrtáskával vagy töltenytáskákkal egyidejűleg viselni nem szabad.

*

A vállszíjas bőrövre a 19.043/eln. 5.—1921. számú H. M. rendelet, a 45.115/eln. VI—c.—1929. (L. 5/Cs. K. 1929.) és a 45.248/eln. VI—c. 1929. (L! 6/Cs. K. 1929) számú B. M. körrendeletek vonatkoznak.

SZEMÉLYI SEGÉDTISZTI JELVÉNY.

A személyiségdtisztek felismertető jelvénye: a rendszeresített bőröv vállszíján, a vállszíj elülső részén egy aranyozott fémkorong oroszlánfő, mely szájában karikát tart, amelyről két darab 26 cm hosszú aranyozott fémlánc lóg le. E láncok alsó végéhez a hasonló anyagból készült és a felső részén aranyozott fémgömbön végződő jelsíp karikája van erősítve.

Az oroszlánfővel díszített korong alsó szélével 23,5 cm-nyire a Magyar állam címere aranyozott fémből, amellet pedig a vállszíj szélén aranyozott fémből készült siphüvely van felerősítve. A siphüvely végei aranyozott fémkarikákkal, középen pedig szintén aranyozott fémből készült cserlombokkal vannak díszítve.

A jelsípöt (használaton kívül) hüvelyébe dugva kell tartani.

L! 19.043/eln. 5. 1921. sz. H. M. rendeletet.

NYAKSZEGÉLY.

Legénység részére rendszeresített celluloid nyakszegély, a kétrétű nyakszalagból, a celluloid szegélyből, a lebenyből és a két tartószinórból áll.

A kétrétben összehajtott kb. 4,5 cm magas *nyakszalag* világos zöldes-barna szalagalakú gyapotszövetből vagy klotból készül, melynek felső-külső szélén át 1 cm széles ráhajtott *celluloidszegély* van alkalmazva. A *nyakszalag* merevítve van és két végén összevarrva.

A *lebeny* világos zöldes-barna gyapjuszövetből a nyakszalag alsó és belső szélének közepére van felvarrva.

A celluloid szegélyt a nyakszalag mindkét

végétől mintegy 3 cm-re alkalmazott egy-egy világos-zöldes-barna *tartózsínór* tartja szilárdan.

Tisztek a táboribarna zubbonyhoz celluloid nyakszegély helyett a vászonból készült kétrétű nyakszalagban — tartózsínór nélkül — kemény fehér vászon gallért is viselhetnek. A dolmányhoz és a kis társasági zubbonyhoz a gallér csak fekete nyakszalagban hordható.

A nyári zubbonyhoz nyakszegélyként, a fehér anyagból (vászonból) készült lehajtott (dupla) polgári inggallért kell viselni. A gallért elől és hátul egy-egy inggombbal kell rögzíteni az ing nyakrészéhez. A gallér magassága a nyári zubbony gallérját kb. 0.2—0.5 cm-rel haladhatja felül. A vászongallért a zubbony gallérjára kihajtva visel i tilos.

*

Nyakszegélyre a 19.043/el. n. 5—1921. számú H. M. rendelet, a 46.866/el. n. VII—c. 1932. sz. B. M. (L! 1/Cs. K. 1933) és a 440.265/2—1935. számú H. M. (L! 22/Cs. K. 1935.) körrendeletek intézkednek.

VALLTEKERCS.

A puskával ellátottak zubbonyára válltekercs van rendszeresítve. A válltekercs a zubbonyosztó anyagából alkotott 5 cm hosszú és 3 cm átmérőjű hengert képez és acélzöld posztóból készült 1.3 cm széles csukorral van ellátva. A válltekercs-et a csukorral fölfelé fordítva, a jobboldali vállszalagra toljuk és utóbbit a zubbonyon lévő csukor-darabon áthúzza, az első gomblyukkal begomboljuk. A válltekercs-et csak akkor kell feltenni, ha a kivonulás stb. puskával történik. Köpeny vise-

lésénél a válltekercs-et a köpeny jobboldali vállszalagjára kell tolni. Válltekercs nélkül a zubbony jobboldali vállszalagját a két egymásra fektetett gomblyukkal kell begombolni.

*

L! a 19.043/el. n. 5. 1921. sz. H. M. rendeletet és a 121.087/el. n. VI—c. 1926. számú B. M. körrendeletet.

BOKAKÖTŐK.

A csendőrlegénység részére — a ruhával azonos színű anyagból — van rendszeresítve.

A bokakötő 8 cm széles, gombokkal vagy kapsokkal készül. Gyakorlatok alkalmával viselik, hogy a pentallót a boka föött összefoglalja. A bokakötő hossza — a gombok átvarrása által — a lábhoz idomítható.

Egyelőre csak a csendőriskolák legénysége részére — selejt ruhaderabok anyagából — készílik. Az első igénylésnél az iskolaparancsnokságnak a bokakötők hosszát a gazdasági hivatallal közölni kell.

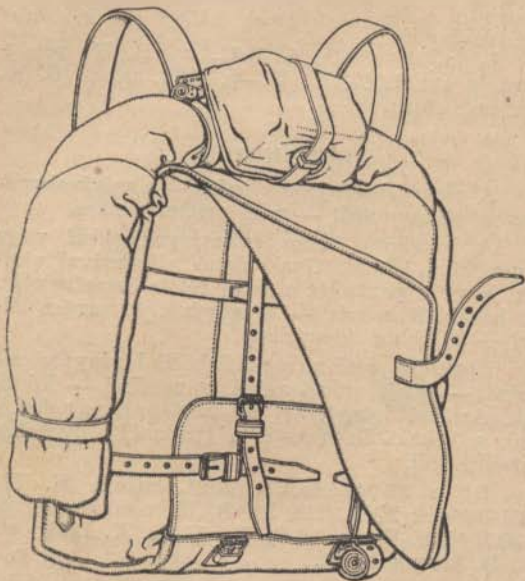
L! a 19.043/el. n. 5. 1921. számú H. M., 120.705/el. n. XV. 1923. sz. B. M. rendeleteket és 120.794/el. n. VI—c. 1922. (L! 11/Cs. K. 1923.) sz. B. M. körrendeletet.

1926. M. CSENDŐRSÉGI HÁTIBÖRÖND ÉS FÜZŐCSÉSZE VASZONTOKKAL.

A csendőrségi hátibörönd a tulajdonképeni hátiböröndből és a hordkészülékből áll. A hátibörönd tartozékai: 4 darab egy csatos köpenyszíj és 1 darab egy csatos csészefelcsatolósíj. A hord-

készülék tartozékai: 2 darab hordszíz, 2 darab hordcsatlék, 2 darab gyűrűs csatosdarab és 2 darab derékszíz-hordcsukor.

A főzőcsésze az egy darabból sajtolt főző-

csészeből és a forgatható fogantyúval ellátott fedőből áll és tartozéka a kávébarna vitorlavászonból készült főzőcsészetek.

A hátibőrönd és főzőcsésze részletes leírását, gondozását, megőrzését, valamint a hátibőrönd málházását a Csendőrségi Közlöny 1926. évi 10.

számában közzétett 120.410/el. VI—c. 1926. sz. B. M. körrendelet és a hátibőrönd használatát az Öltözeti Táblázat szabályozza.

BÖRRUHÁZAT.

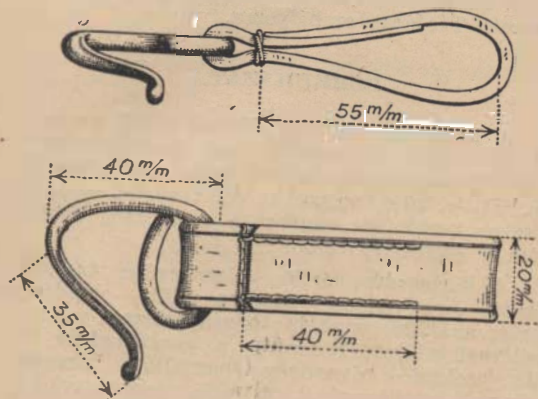
A 19.043/el. 5. 1921. számú H. M. rendelet (L! II. fejezet 12. pontját) már rendszeresítette a csendőrség részére, de kiadásra csak a 46.151. eln. VI—c. 1930. számú B. M. rendelet megjele- nésekor került sor, amikor a csendőrség felállította a közlekedési örsöket.

A közlekedési örsök állományába tartozók részére — a rendes ruházaton felül — kiadásra került az 1928. mintájú: bárányszörmés vendég-gallérral ellátott bőrkabát, a posztónadrág felett viselendő bőrnadrág (pantalló), børsapka kakastollas-tollforgóval, fejtető, bőrkesztyű és bőrlábszárvédő. Ezenkívül a közlekedési örsök emberei szilánkmentes triplex-szemüveggel, talp-szegek és patkó nélküli, levarrt nyelvű bakancscsal és vízálló szerelőruhával is fel vannak szerelve. A közlekedési örsök állományába tartozóknak 1—1 kakastollas tollforgóval ellátott (nyári) táboribarna színű posztósapkájuk, 2—2 kakastollas tollforgóval ellátott (téli) børsapkájuk és 1—1 bőrfejtetőjük van. Erős hideg időben a motorkerékpáron szolgálatot teljesítők a bőrfejtetőre veszik fel a børsapkát, ezért az egyik børsapkájuk 3 számmal nagyobb, mint amekkorát egyébként a fejméretük szükségessé tesz.

A bőrruházatot a közlekedési örsök motoros állományú legénysége csak a motorkerékpáron (gépkocsin) teljesített szolgálat ideje alatt viselheti.

KARDHORDÓ KAMÓ.

A lovas csendörlegénység részére van rendszerezítve. Két részből áll: a kardhordó-kamósíjból és a kardhordó-kamóból.

A kardhordó-kamósíj nehéz minőségű szíjbőrből készül. Kiszabott állapotban 19 cm hosszú, 2 cm széles. A két leélezett vége 4 cm hosszúságban tűzőöltéssel van szorosan egymáshoz varrva, miáltal egy kb. 5.5 cm hosszú csukrot képez a deréksíj, illetve a kardkötő áthúzására. Egyik végén a kardhordó-kamó van beillesztve.

A kardhordó-kamó 4 mm-es ózított acélhuzalból készül, felső vége oválisra van behajtvva, mely egy 20 mm széles síj bevarrására szolgál. A felhajtott része laposra van kovácsolva és gombalakban végződik, hossza 40 mm, felhajtása 35 mm, súlya 25 g (3 g gyártási súlyeltolódás megengedve).

A kardhordó-kamósíjat a kardkötő deréksíjában, a csatosdarabnak a csat és karika közötti részén — az eltolható bőrcsukor mögött — kell viselni, akként, hogy a kamó gombalakban végződő felhajtott része előre (a kardhordó-kamósíj tűzőöltéssel ellátott oldala a comb felé) álljon.

Használatkor a kamót a csendőr lovassági kardhüvely felső karikájának belső fülecsébe akasztjuk be.

*

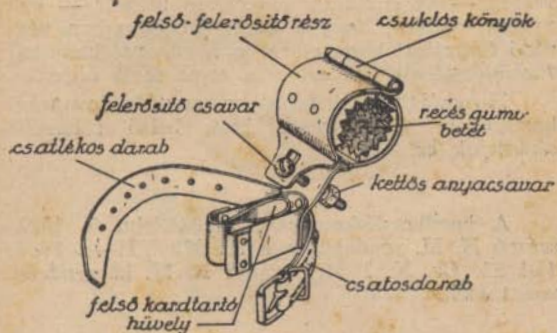
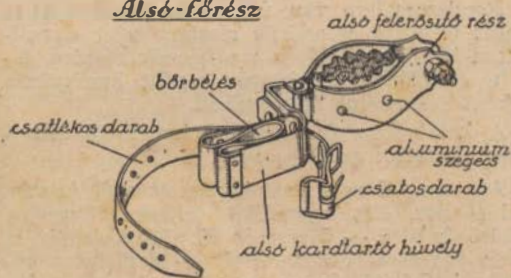
A kardhordó-kamóra a 19.043/el. n. 5. 1921. számú H. M. rendelet és a 161.279/VII—c. 1934. (L! 11. Cs. K. 1934.) számú B. M. körrendelet vonatkozik.

KERÉKPÁRRA SZERELHETŐ KARDTARTÓ.

Rendszerezítve van úgy a kerékpáron szolgálatot teljesítő csendőrök részére, mint a szolgálaton kívül kerékpáron megjelenők részére, tehát a csendőrség tagjainak kardot kerékpárra másként felszerelni nem szabad.

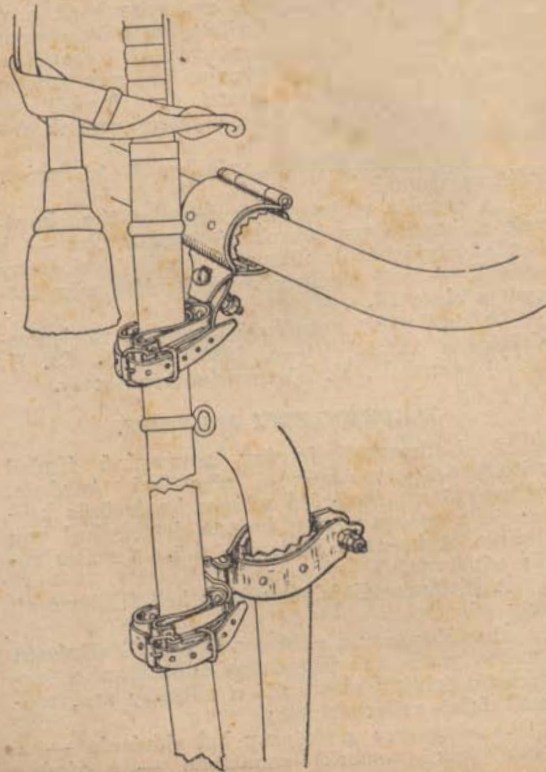
A kerékpárra felszerelhető kardtartó menynyiségi jelölése: pár.

Anyaga: alumínium, nikkelezett acél és vas, gumi és bőr. Két egymástól teljesen független — felső és alsó — főrészből áll. Mindkét főrész két-két egymással összereszelt — foglalatot képező — felerősítő- és kardhüvelytartó részből áll. A kardhüvelytartó részek acéllemezei 2—2 alumínium-szegeccsel vannak a tartórészekhez erősítve. A felső rész felerősítő hüvelyének mindkét belső oldalához — a csúszás megakadályozása végett — 1—1 recés gumi lap van 2—2 alumínium-szeggel erősítve.

Felső-förészAlsó-förész

A felső förésznek csuklós tengely körül szétnyitható felerősítőhüvelyét a kerékpár kormányzárvának baloldali ágára, a kormánynyak közelébe; az alsó förésznek — az előbb leírt felső förészhez hasonló, de nem azonos kivitelű és szerkezetű — felerősítő részét pedig a

kerékpár alsó villájánálk baloldali szárnyára, a két anyacsavarral ellátott metrikus menetű felerősítőcsavarral akként kell rögzíteni, hogy a bőrrel bélelt kardtartóhüvelyek nyílásai függélyes

helyzetben legyenek. A kardtartó-hüvelyrészekhez — a kardhüvelynek a bőrrel bélelt rugalmas acéllemezből készült tartókban való rögzítése céljából — 1—1 két részből álló rögzítő bőrszíj van saszeggel hozzáerősítve. A csatosdarabnak a végén fejes vashuzalból készített bujtató-csukorral ellátott egytövíses görgőcsat van. A csatlékosdarab a hosszabb és 7 tövislyukkal van ellátva. A rögzítő bőrszíjakra a csatok és a fémből készült bujtató csukrok szegecseléssel vannak felerősítve.

A szíjak hosszirányú széleiken 1—1.5 mm-re szélezve vannak .

A csendőr gyalogsági és a gyalog tiszti kardnak a kerékpárra szerelhető kardtartóba — a kardhüvelytáskával, illetve a kardkötővel, vagy enélkül — való elhelyezésének kérdése még tárgyalás alatt áll.

A kerékpárra szerelhető kardtartó rendszerezésére a 124.335/VI—c. 1936. (L! 23. Cs. K. 1936.) számú B. M. körrendelet vonatkozik.

JARÓRVEZETŐI JELVÉNY.

A járőrvezetői jelvény aranszínű fémből sajtolt, 4,4 cm átmérőjű gömbölyű *kokárda*, melynek 3 cm átmérőjű világos buzérvörös képmézeje a magyar szent korona jelvényével van díszítve. A kokárda hátlapján 1,5 cm széles rúgós *pánt* van.

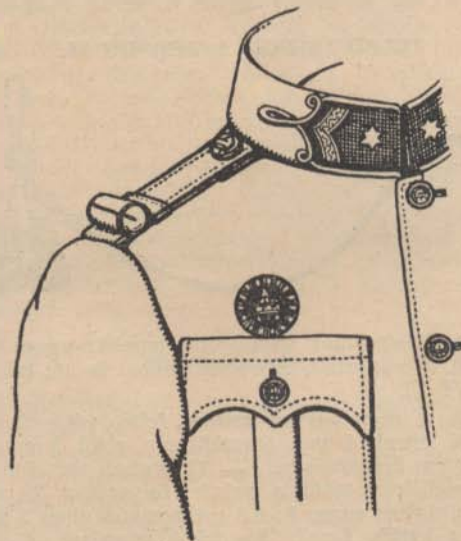
A járőrvezetői jelvényt úgy kell felilleszteni, hogy

a) *zubbonyra*: a zubbony jobboldali elő részén a zubbonyzseb gomb függőleges vonalában, a járőrvezetői jelvény alsó széle a zubbony zsebfedőjének felső szélét érintse;

b) *köpenyre*: a köpeny bal elő részén — a gomblyukak (gombok) vonalában — a járőr-

vezetői jelvény az első és második gomblyukak (gombok) közötti rész közepében legyen és külső szélével a köpenyelőrész széléig érjen;

c) *mentére*: (a lovascsendőröknél) a mente jobboldali elő részén, a második és harmadik

mellsínórzat között a járőrvezetői jelvény alsó széle a harmadik mellszínór hármaskarikájának felső szélét és a járőrvezetői jelvény felső széle pedig a második mellszínór dísz hármaskarikájának alsó szélét érintse.

A zubbony (köpeny, mente) megfelelő helyére — a zubbony (köpeny, mente) két réteg

vetett anyagából — egy 13 mm széles és 4 cm

hosszú csukrot kell felvarrni, hogy a járőrvezetői jelvény, a rúgós pánttal a csukorra akasztva feltűzhető legyen.

L! az 1809/eln. 1895. és 19.043/eln. 5. 1921. sz. H. M. rendelet és a 46.297/eln. VI—c. 1928. (L! 23. Cs. K. 1928.) számú B. M. körrendeletet.

JELSÍPZSINÓR A JELSÍPPAL.

A jelsípzsínór zöld színű ispahán-gyapjúból készül. A zsinórból, egy tolólabdából és két labdabojtból áll.

A 4 mm vastag zsinór felső vége 6 cm hosszú hurokká van összekötve s ettől 5 cm-re, — 11 cm hosszúságban — 11 tagban van fonva. A fonadék végétől a zsinór folytatása 25 cm hosszúságban egyes és 6,5 cm hosszúságban 2 mm vastag kettős fonatú hurokban végződik. A zsinór hossza — mindkét hurokkal együtt — 53,5 cm.

A felső hurok és a fonadék között 3 cm átmérőjű golyóelakú tolólabda van, amelyben két lefelé lógó, alsó végükön egy-egy labdabojttal díszített 15 cm hosszú zsinór van megerősítve.

Mindegyik labdabojt két egymáson fekvő labdából áll, melyek közül a felső 3, az alsó pedig 4 cm átmérőjű

Mind az öt labdának a magját fagyolyók képezik, melyek fölé gyapjú van fonva és bársonyszerűen megnyírva.

A zsinór vékonyabb alsó végére kell a jel-sípöt felhurkolni.

A jelsípzsínórt a felöltött legfelsőbb ruhadarab fölött kell viselni és pedig a felső hurkot a baloldali vállszalag (menténél a vállzsinór) gombjára, az alsó vékonyabb hurkot pedig — amelyre a jelsíp van hurkolva — a zubbonynak felülről lefelé számított harmadik, a köpenynek (mentének) pedig jobboldali második gombja fölött kell bedugni.

A köpeny vállövszerű viselésénél a felső vastagabb hurkot a vállszalagon a vállvarrásig kell tolni úgy, hogy a labdák a köpeny mellett a bal- kar felső részén, a zsinór pedig a köpeny fölött láthatóan leljogjon.

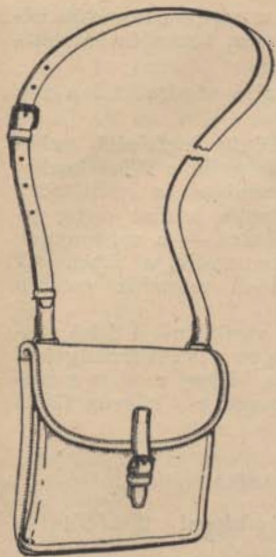
JARÓRTASKA.

A járőrtáska a tulajdonképeni táskából és hordszíjból áll.

A járőrtáska barna felsőbőrből van készítve, alsó szögletein elgömbölyített, fent nyitott és fődéllel zárt — üregében zsávollyal kettéválasztott — négyyszögű bőrzacskót képez.

A zacskó előlapból és az ezzel egy darabban szabott oldalrészekből és fenékből, továbbá a hátlapból és az ezzel egy darabban vágott fődélből áll.

Az előlap magassága, 26, szélessége 25 cm. Az oldalrészek és a fenék szélessége 2 cm. A hátlap magassága 27, szélessége 26 cm. A fődél legnagyobb szélessége 28, a legnagyobb hossza pedig 14 cm.

Az *oldalrészek* és a *fenék* befelé nyomott ráncba vannak szedve. Az előlap, hátlap és a fődél szegélyszíjakkal vannak egymáshoz erősítve.

A zacskó üregében *zsávolyválaszték* van a hátlap szegélyszíjával együttesen bevarrva.

A zsávollyal bélelt *fedél* az előlap felső részén ívalakúan terül el és — a fődél megerősítésére — küllapja közepének alsó szélétől 3 cm-re 19 cm hosszú, az illesztéknél 3, további részén pedig 2.5 cm. széles, a végén hegyesített *bőr-csatlék* van felvarrva. A bőrcsatlék tartozékát képező *csatosdarab* 4 cm hosszú és 3 cm széles,

az előlap közepének alsó szélétől 13 cm-re van felvarrva és egy tövises görgős csattal és egy 1.5 cm széles csatcsukorral van ellátva.

A *hátlap* két felső szögletéhez az oldalszélétől 2, a felső széltől pedig 1 cm-re egy-egy 2.4 cm átmérőjű *hordkarika*, egy-egy 4 cm hosszú és 3 cm széles *karika-csatlékkal* van felvarrva. A karika-csatlékok 1—1, a zacskó üregében lévő 5.5 cm hosszú és 3.3 cm széles bőraljzatokkal vannak megerősítve.

A *hordszija* egy rövidebb csatos és egy hosszabb csatlékos darabból áll. A csatos darab egy bujtató- és egy tolócsukorral és a végén egy tövises

görgőcsattal van ellátva. A hosszabb csatlékos darab vége kissé hegyezve van és 7 darab tövislyukkal bír.

A járőrtáskát a zubbony (köpeny) baloldali vállszalagja alágombolt *hordszija*ra függesztve kell a far jobboldalán viselni és pedig úgy, hogy a saját súlyánál fogva kissé ferde helyzetben függő járőrtáska két hordkarikája közül a hátulsó a derékszija felső, az első pedig a derékszija alsó szélét érintse.

SZURONY- ÉS CSENDŐR GYALOGSÁGI KARD-HÜVELYTASKA.

Barna bőrből készülnek. Mindkét hüvelytáska előlapból és hátlapból áll.

A *kardhüvelytáska* hátlapjának felső vége 6 cm hosszúságban vissza van hajtva és tűzőöltéssel hordcsukorra van képezve. Az előlapjára pedig egy 7 cm hosszú és 1.5 cm széles szélezett bőr szalag van szegeccseléssel felerősítve. Ezenkívül az előlapon egy hasíték is van.

A *szuronyhüvelytáska* hátlapján egy hasíték van, az előlapján pedig egy lyuk.

A csendőr gyalogsági kardhüvelyt úgy illesztjük a kardhüvelytáskába, hogy a kardhüvely előlapján lévő szív alakú tartókamót a kardhüvelytáska előlapján lévő hasítékba *ekasztjuk*. A csendőrségi döfőszurony hüvelyét pedig úgy kell a szuronyhüvelytáskába illeszteni, hogy a szuronyhüvely előfalán lévő hosszúkás *tartókamót* a szuronyhüvelytáska előlapján lévő lyukba *akasztjuk*.

Ha a csendőr gyalogsági kardot és csendőrségi döfőszuronyt együtt kell viselni, akkor a *szuronyhüvelytáska* hasítékkal ellátott hátlapjára

nak felső végét át kell húzni a kardhüvelytáska előlapján lévő szegecselt bőrcsukron és a kardhüvely előrészen lévő szívalakú tartókamóba kell beakasztani.

A szoronyhüvelytáskanak oly célú átalakítása, hogy önmagában a derékszíjra is felilleszhető legyen, folyamatban van.

A kardhüvelytáskát a derékszíjra úgy kell felhúzni, hogy a hátlapjával a bal csipőről lelógva a felső combon feküdjön.

A kardhüvely és az ennek hosszában nyugvó szoronyhüvely vége egy fektetett nyolcas alakú csúsztató szorítócsukorral ellátott *kard- és szoronyhüvelyt összekötő szijacska*-val van összekötve.

TÖLTÉNYTASKA.

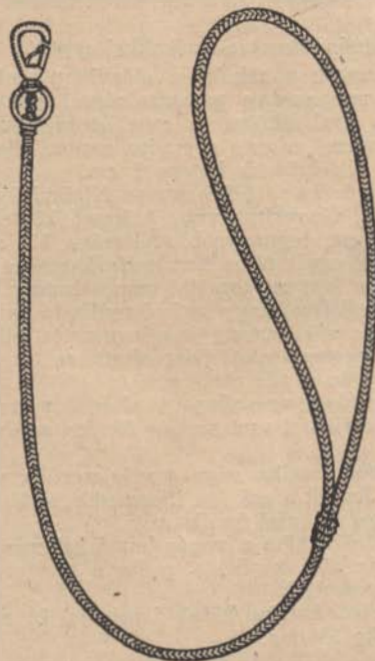
Barna bőrből készül. A tulajdonképpeni táskából, hordcsukorból és a fedélcsatlakkal ellátott fedélből áll. A *táska* 10 darab töltényt tartalmazó doboz alakjának felel meg és a fenékekkel s a két oldallappal egy darabban szabott előlapból és a hátlapból áll. Az elő- és hátfal felső részén — a tölténytárok könnyebb megfoghatása végett — ki vannak vágva. A fedél lezárására szolgál a fedélcsatlék és a fenéken lévő ónozott vas-fenekgomb.

PISZTOLYTASKA.

A rendszeresített pisztoly alakjának megfelelő alakban, barna bőrből készül. A hátfalán egy hordcsukor van, hogy a derékszíjra felhúzható legyen.

PISZTOLY HORDZSINÓR.

A rugós kamóval ellátott csendőrségi pisztolyhordzsinór csak a lovas legénység részére van rendszeresítve.

A csendőrségi táboribarna színű pisztolyhordzsinór 90 szál 12/1-es pamutfonál bélszál fölé 2 szál 20/2-es ispahán fonalból, bordázott szövessel, kb. 5 mm vastagságban készül.

A zsinór három részre oszlik: a nyakba való akasztásra szolgáló és 40 cm hosszú, a zsinórból képzett *nagy hurokra*, a 6 cm hosszú és kb. 3 mm vastag, háromágú sűrűn sodrott pamutzsinórból készült *kis hurokra* és a két hurok közötti *zsinór-részre*.

A zsinór hossza a hurkokkal együtt: 103 cm.

A hurkok a zsinórhoz először pamutzállal, majd 1 mm vastag pamutzsinórral vannak átcsavarás által lekötve és ezen átcsavarás a vékony zsinórral négyes gerezdre osztva, illetve bevégezve. A lekötések hossza 2 cm.

A *rugós kamó* 5/2.5 mm-es félgömbölyű acélból készül, fényesítve van. A kamó körte alakú, hossza 4 cm, legnagyobb szélessége 1.7 cm.

A kamó egyik része fent halfarkszerűen át van metszve és lent serkozattal mozgathatóan akként van megerősítve, hogy befelé nyitható és a bent átlószerűen alkalmazott és a metszettel ellentétes oldalon szegecseléssel felerősített acélrugó nyomása folytán ismét elzárható.

A kettős, 8-as számjegy alakját mutató forgatható karika 2 mm vastag fényes acélhuzalból készül.

A felső karika vége szegfejszerűen van kitépezve. Ennek a szájára illeszkedik kettős kígyócsavarással az alsó karika.

A felső karika a rugós kamó bekapcsolására szolgál, az alsó karikába pedig a pisztoly hordzsinórt hurkoljuk.

A felső karika külső átmérője 10 mm, az alsóé pedig 15 mm.

*

I. az 1934. évi 24/Cs. K-ben megjelent 16.178/eln. VII—c. 1934. számú B. M. körrendeletet.

KÖTÖZŐSZÍJ.

A polgári ruhás nyomozó csendőrök részére — a kézibilincs helyett — van rendszeresítve.

Anyaga: krómos cserzésű gépszíjvarráásra alkalmas szíjbőr, nagy szakító szilárdsággal, kötözőszíj céljaira megfelelően zsírozva.

Méretei: hosszúsága a vaskarikával és szíjhurokkal együtt 160 cm. Szélessége 15 mm, vastagsága 1.5—2.5 mm.

Leírása: a kötözőszíj az egyik végén hurokban végződő szíjból és a másik végén a szíjba bevarrt vaskarikából áll.

A hurok úgy képződik, hogy a szíjvet barkás oldalával kifelé fordítva 21.5 cm-re visszahajtjuk és az így egymásra fektetett szíjat a visszahajtott rész végén a jobb- és baloldali szélétől 3 mm-re 4.5 cm. hosszúságban 16-os számú viaszolt fonallal 12 öltéssel összevarrjuk. A fonalvégződés keresztöltéssel van eldolgozva.

A hurok hossza 17 cm.

A kötőszíj mindkét szélén 3 mm-re szélezve van.

A karika 4 mm vastag vashuzalból kovácsolt forrasztással, csiszolva és fényezve készül. Külső átmérője 3 cm.

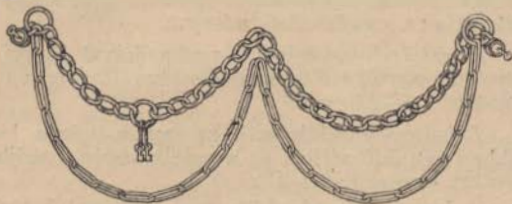
A karika a szíjba ugyanúgy van bevarrva — ugyanolyan méretezéssel —, mint ahogy a hurok van összevarrva, azzal a különbséggel, hogy itt csak 5 cm-re kell a szíjat visszahajtani.

*

L: az 1936. évi 18. sz. Cs. K-ben megjelent 139.074/VI—c. 1936. számú B. M. körrendeletet.

KÉZIBILINCS.

A kézibilincs bilincláncból, füzőláncból, 2 lakatból és 2 lakatkulcsból áll. A lakatokhoz 1—1 tartalékkulcs is tartozik.

A *bilinclánc* 35 darab szívós, vert, csiszolt vasból készült tagból van összefűzve és pedig: 33 darab $2\frac{1}{2}$ cm hosszú és 2 cm széles, tojásdad-alakú görbített láncszemből és 2 darab 3 cm átmérőjű karikából. Az első karika a bilinclánc egyik végére, a másik pedig a 7. és 8. láncszem közé van foglalva.

A *füzőlánc* 28 darab szívós, vert, csiszolt vasból készült tagból áll, amelyek közül 27 darab $4\frac{1}{2}$ cm hosszú és $1\frac{1}{2}$ cm széles, hosszúkás, egyenes láncszem és 1 darab 4 cm átmérőjű karika.

Az elforgatható^o füllel ellátott Wertheim-rendszerű 3 cm átmérőjű, köralakú *lakat* külső borítóköpenye sárgarézből készült. A lakat hossza — a betölt füllel együtt — 5 cm.

A *kulcs* 3,5 cm hosszú, anyaga vas.

RENDSZERESÍTETT EGYÉB FELSZERELÉSI
CIKKEK.

Rendszeresítve van még a gyalogsági és lovasági puskaszíjak, köpenyszíj stb., stb. és a számos részből álló lőszerelvény, a lőfegyverekhez lőszer és tisztítószerelék stb.

Mindezek felsorolása és leírása túlhaladná a Csendőrségi Zsebkönyv megengedhető terjedelmét, önmagában is egy vastag kötetet töltené meg. Úgy véltük, hogy a kitűzött célt elértük azzal is, hogy a fontosabb rendszeresített öltözeti és felszerelési cikkeket az adott terjedelemben ismertettük.

III.

VISELÉSRE MEGENGEDETT CIKKEK.

Körköpeny.

Viselésre megengedett cikk, kizárólag a tiszték (hasonló állásúak) részére. Táboribarna köpenyszövetből készül, fél- vagy háromnegyedik kört képez. Hossza, mint a köpenyé. Ugyanolyan gallérral és köpenyhurokkötéssel bír, mint a tisztiköpeny. Mindkét elülső részén elzárható hasítékkal készül.

A körköpeny begombolhatása céljából a mellrészen fent 3 pár — a tisztiköpeny mentén alkalmazottakhoz hasonló alakú — *mellzsinórzat pitykékkel*, továbbá a baloldali előrészen a mellzsinórzat alatt folytatólag 3—4 táboribarna ködió- vagy csontgomb, a baloldali szegélyrész belső előszéle alatt lévő borítékrészen pedig megfelelő számú gomblyuk van alkalmazva. A mellzsinórzat sötét kávébarna selyem és a galambkosarak arany fonalakból vannak készítve. A pitykegombok hasonlóak, mint a dolmányon.

A gallérszélek belső oldalára a mentekötővel azonos kivitelű *gallérkötő* van felvarrva, melyet — ha a köpeny be van gombolva — belül kell elhelyezni.

A körköpeny a köpeny bélésével azonos béléssel és a körköpeny szövetéből készült legombolható csuklyával is ellátható.

Viselését az „Öltözeti táblázat” szabályozza.

L! 46.866/eln. VII—c. 1932. (1. sz. Cs. K. 1933.) sz. B. M. körrendeletet.

Esőköpeny.

Kizárólag a tisztek (hasonló állásúak) részére viselésre megengedett ruházati cikk.

Az esőköpeny *színe*: közel legyen a csendőrség szolgálati egyenruha színéhez. *Anyaga*: tetszés szerint (impregnált pamut, szövet, gumi stb.); *alakja*: nyakig zárva, oly hosszú, mint a köpeny és lehet oly bő, hogy lóháton a térdeket teljesen és biztosan befödje. Díszöltözethez nem, egyébként *kizárólag* csak *esős időben* viselhető, felöltve és begombolva, vagy a karon.

L! 45.342/eln. VI—c. 1930. (9. Cs. K. 1930.) sz. B. M. körrendeletet.

Porköpeny.

Mint az esőköpeny, szintén csak a tisztek (hasonló állásúak) részére van viselésre megengedve.

A tisztek (hasonló állásúak) szolgálaton kívüli gépkocsizások, motorkerékpározások, vagy lóval vontatott egyéb járóműveken való utazásuk alatt a városok vámhatárain kívül, a nyári időszakban fehér-sárgás vagy szürke vászonból készült *porköpenyt* viselhetnek.

A porköpenyt azonban úgy kell viselni, hogy a rendfokozati jelek tisztán kivehetők és láthatók legyenek. A fent említett járóművekről való leszállás után a porköpenyt le kell vetni.

L! 118.201/VII—c. 1933. (9. sz. Cs. K. 1933.) sz. B. M. körrendeletet.

Drapp-pejacsevics pantalló.

Mérete és alakja, mint a táboribarna pantallóé. Csak tisztek (hasonló állásúak) viselhetik. Viselési módját az „Öltözeti Táblázat” szabályozza azzal, hogy fehér nyári zubbonyhoz nem viselhető.

L! 19.043/eln. 5. 1921. számú H. M. rendeletet, 445.115/eln. VI—c. 1929. (L! 5. Cs. K. 1929.) és 138.838/VI—b. 1929. (L! 3. Cs. K. 1930.) számú B. M. körrendeleteket.

Kesztyűk.

Legénység részére viselésre meg van engedve: a táboribarna juhbőr kesztyű, amely azonos a tisztek részére rendszeresítettel. Engedélyezve van továbbá a fehér kötött nyári cérna kesztyű, amely csak színben különbözik a táboribarna nyári kötött cérna kesztyűtől.

A tisztek fehér glaszé kesztyűt is viselhetnek a fehér szarvasbőr kesztyű helyett.

Télen a kesztyűk meleg béléssel is viselhetők.

L! 46.071/eln. VII—c. 1933. (13. sz. Cs. K. 1933.) sz. B. M. körrendeletet és az A—26. jelzésű szolgálati könyv 3. függelékét.

Cipők.

Az összes legénységi állományúak részére meg van engedve a fekete box bőrből készült gumibetétes (cúgos)- és a díszítés nélküli fűzőscipő.

Úgy a gumibetétes-, mint a fűzőscipő csak az úgynevezett svájci formában készíthető.

A cipők talpa lágyékban varrva és egy sorban szegezve, a többi részen két sorban szegezve van. A varrás belső eltakarására betét talpbélés szolgál. A talp legalább 4.5—5 mm-es vastagságú, tiszta színbőrből készül. A talp — célszerűségi okokból — festetlen, természetes színű.

A cipők ugyanolyan nagyságban készülnek, mint a csizmák, tehát 39—47-es méret nagyságban és 5, 6, 7-es bőségben. Az igónyléseknél tehát ugyanarra a méret nagyságra és szárbőségre kell hivatkozni.

A fűzőscipőnél, a befűzésre, fekete erős cipőfűzősinór szolgál. A fűzőzsinór befogadására az elöl lévő hasíték hosszában, mindkét oldalon végig fűzőkarikák, vagy alul fűzőkarikák és feljebb kapcsok vannak beverve. (L! 45.251/eln. VI—c. 1930. sz. B. M. körrendelet (8. Cs. K. 1930).)

Lakkcsizma, díszítés nélküli fűzős lakkcipő és a bőr lábszárvédő viselése a tisztek részére meg van engedve. L! „A—26. 3. Függelék” jelzésű egyenruházati szabályzat III. fej. h) pontját.

Sárcipő.

Viselése az összes tisztek és altisztek részére — az alábbi korlátozással — van megengedve:

Viselhető: általában esős és sáros időben, havazáskor és olvadáskor, továbbá a lakóhelyre való visszamenetelnél akkor is, ha az elindulás idejében volt esős stb. időjárás a visszatérés idejére megváltozott; *nem viselhető:* zárt helyre (hivatásos helyiségbe) stb. való beérkezés után, továbbá sorban és rendben, vagy soron és renden kívüli díszöltözetben, menetöltözetben, egyöntetű megjelenés elrendelése esetén, csizmához, ügyeleti-, ór- és készülségi szolgálatban.

L! 1011/eln. 2. 1936. sz. H. M. körrendeletet. (11. Cs. K. 1936.)

Kardhordó kamó.

A rendszeresített felszerelési cikkeknel leírt kardhordó kamó viselése a tisztek és az ezüst-hímzésű kardkötővel ellátott nem lovas csendőrlégénység részére is meg van engedve.

L! 161.279/VII—c. 1934. (11. Cs. K. 1934.) sz. B. M. körrendeletet.

Fülvédő.

Viselése a tisztek és légénység részére meg van engedve.

L! 19.043/eln. 5. 1921. számú H. M. és a 46.401/eln. VI—c. 1929. sz. B. M. rendeleteket és a 45.348/eln. VI—c. 1930. (L! 9. Cs. K. 1930.) számú B. M. körrendeletet.

Szőrmegallér a köpenyhez.

Télen a köpenyen — díszöltözet kivételével —, ha az egyöntetű öltözködés érdekében más

elrendelve nincs, fel- és legombolható kávébarna színű szőrmegallér is viselhető.

L! 45.480/eln. VII—c. 1933. (8. Cs. K. 1933.) sz. B. M. körrendeletet.

Szőrmebélés.

A köpeny béléséül szőrmét bármilyen színben az összes tisztek viselhetnek.

L! 19.043/eln. 5. 1921. sz. H. M. rendeletet.

Szemüveg és monokli.

Legénység szemüveget (pápaszemet) csak a kerületi orvosfőnök indítványára, a kerületi (hasonállású) parancsnok engedélye alapján viselhet. Ha rendben és sorban nem áll, orrcsüptetőt is használhat.

Tiszteknek a szemüveg viseléséhez engedély nem szükséges és úgy szolgálatban, mint szolgálaton kívül — tehát sorban és rendben is — pápaszemet vagy orrcsüptetőt használhatnak.

Csak a tisztek viselhetnek — külön csapatparancsnoki engedéllyel — monoklit, ha az orvosi vélemény alapján okvetlenül szükséges. A csapat élén, kivonulásoknál, jelentkezéseknél és kihallgatásoknál, úgy rendben és sorban, mint renden és soron kívül is, a monokli nem viselhető.

Azonban a monokli használatára engedéllyel bíró tisztek szolgálatban is viselhetik a monoklit, olvasásnál, írásnál és térképtanulmányozásnál, de csak ezen ténykedések tartamára.

L! A—26. jelzésű szabályzat 3. függelékét, az 1932. évi 1. sz. Cs. K.-ben megjelent 9221/eln. 14. 1931. és az 1935. évi 12. sz. Cs. K.-ben megjelent 1318/eln. 2. 1935. sz. H. M. körrendeleteket.

Gyászjelvény.

Csak a tisztek részére van a viselése megengedve.

Kétféle gyászfátyolt különböztetünk meg: a rövid, 8 cm széles fekete karfátyolt és a nagy, 8 cm széles fekete fátyolt.

A *rövid karfátyol*-t a zubbony (dolmány) bal felső karja körül, a könyök-csukló fölött kell viselni. Felöltött köpenynél a karfátyolt a köpeny bal karján kell viselni.

A *nagyfátyol*-t a gyászkíséret parancsnokául beosztott tiszt a legfelső felöltött ruhadarabon, a jobb vállról a bal csipő felé viseli.

Az 1. fokú országos gyász tartama alatt a zászlókra is fekete fátyolt kell erősíteni, a tisztek pedig — úgy szolgálatban, mint szolgálton kívül — a karfátyolon kívül a kardbojtjukon is gyászfátyolt viselnek.

A gyászfátyol viselését az Öltözeti Táblázat szabályozza.

L! 19.043/eln. 5. 1921. számú H. M. rendeletet és az „A—26.” jelzésű szolgálati könyv I. Részét és a 3. függelékét, valamint a Szolg. Szab. I. Rész 66. §-át.

IV.

POLGÁRI RUHA VISELÉSE.

Tisztek polgári ruhát szolgálton kívül mindenkor viselhetnek, kivéve az ünnepélyes alkalmakat, amikor az egyenruha viselése kötelező.

A felöltött polgári ruhának mindenkor kifogástalannak és a tiszt állás tekintélyének megfelelőnek kell lennie.

A várakozási illetményekkel, vagy minden illeték beszüntetésével stb. szabadságolt és a

nyugállományú tisztek polgári hivatalokban, valamint bármily nemű más, nem katonai foglalkozásnál katonai egyenruhát nem viselhetnek.

Tényleges állományú *legénység* polgári ruhát — sem szolgálatban, sem szolgálton kívül — nem viselhet. Kivételt képeznek a szolgálatban álló polgári ruhás csendőrnymozók és a polgári próba-szolgálat teljesítésére időlegesen szabad-ságoltak. Ez utóbbiak a polgári próbaszolgálatukból folyó minden ténykedésük alatt polgári ruhát kötelesek viselni.

V.

RENDEJELEK ÉS DISZITMÉNYEK.

A rendeletek és díszítményeket a vonatkozó utasításokban és alapszabályokban megállapított nagyságban, alakban, módon és az „A—26.” jelzésű szabályzat 3. függelékének II. fejezet 32. pontjában meghatározott sorrendben kell viselni.

Az Öltözeti Táblázat-ban megjelölt esetekben a rendjelek helyett azok 1,5 cm széles szalagjai is viselhetők a mell baloldalán, tehát olyanoké is, amelyeknél a kitüntetés viselési módja nem a mell baloldalán van előírva. Csak az összes szalagsávok együttes viselése van megengedve.

A *szalagsávokra* csak a „kis díszítmények” és a kardjelvények alkalmazhatók. Ha azonban valakinek több egyforma szalagon viselendő kitüntetés van, akkor a kérdéses kitüntetések kis mintázott alakja is feltűzhető a szalagsávokra.

A szalagsávokat több sorban, egymás alatt 1,5 cm sortávolságokban, 4—4 szalagsávot 1—1 sorban kell viselni. A sortávolságnak 0,5 cm-re

való csökkentését tervezik. A külföldi kitüntetések szalagsávjait a belföldi kitüntetések szalagsávjai alatt, a mell baloldalán kell külön sorban viselni.

A *vitézi jelvény*-t a Vitézi Rendbe felvett tisztek és altisztek (legénység) a tábori barna zubbnyon, a baloldali előrészen, a mellzseb ránccán viselik. A tisztek a társasági és a fehér vászonzubbnyon a baloldali felsőzseb közepén, míg a dolmányon a baloldalon a felülről számított 6. pitykegomb magasságában és attól kifelé akként, hogy a jelvény közepének a gomb felé eső széle és a gomb széle között 2 cm térköz legyen. A vitézi jelvény viselését az 1934. évi 13. sz. Cs. K.-ben megjelent 111.715/2. 1933. sz. H. M. körrendelet szabályozta.

*

A rendjelek és díszítmények viselésére a már említett „A—26” jelzésű szolgálati könyv 3. függelékén kívül még a 45.348/eln. VI.—c. (L! 9. Cs. K. 1930.), 119.966/VII—c. 1933. (L! 15. Cs. K. 1933.) és 161.289/VII—c. 1934. (L! 6. Cs. K. 1934.) sz. B. M. körrendeletek vonatkoznak.

VI.

MEGJEGYZÉSEK.

A rendszeresített cikkeket az öltözeti- és felszerelési szabályzatban előírtaktól eltérő alakban viselni tilos. A kincstár által kiadott ruházati- és felszerelési cikkeken, a tábori barna pantallónak a már említett csizmanadrággá való átalakításától és a foltnélküli lovagló nadrágnak — igényelt — bőrfolttal való ellátásától eltekintve, semmiféle átalakítást eszközölni nem szabad.

A viselésre megengedett cikkek kivételével a nem rendszeresített cikkeknek és rendfokozati jeleknek viselése ugyancsak tilos.

A csendőrségi hajtókát csak a csendőrségi esküt tettek viselhetik éspedig úgy a csendőrségi próbaszolgálatot teljesítők, mint a csendőrség véglegesített tagjai.

A legénységnek kiadott minden egyes ruházati stb. cikket a tulajdonos nevével, illetve a nevének kezdőbetűivel el kell látni. E célból a köpeny (mente) és az ujjas vállgallér baloldali belső zsebének mell felé eső belső oldalára, hogy a zseb kifordításával a név olvasható legyen; a zubbnyon, a betűk felső részével a zubbnyon széle felé a 3. és 4. gomb között, a bélés-vászonra; a nadrágon az elől lévő bal zseb felett a nadrágbélésre; a kalap és sapka tetejének belső részébe egy 2 cm széles és 6 cm hosszú fehér vászondarabra nyomtatott névszalagot kell varrni, illetve ragasztani. A névcédulának a tulajdonos nevét, rendfokozatát és a ruhadarab kezelésének idejét kell tartalmazni. A fehérneműbe a tulajdonos nevének kezdőbetűit be kell hímézni. A kesztyűkbe — azok belsejébe, a gomblyuk mellé —, a nyakszegélybe a belső oldalra a tulajdonos nevének kezdőbetűit jelzőtintával kell beírni. A járőrtáska fedele bélésvásznak középre, a tölténytáskák fedelének belső lapjára, a tulajdonos névszalagját úgy kell felvarrni, illetve felragasztani, hogy a fedél felhajtása után a név olvasható legyen.

A *szakaszparancsnok* szolgálati öltözetét, felszerelését, fegyverzetét és az általa szolgálatba elviendő tárgyakat a 117.637/VII—c. 1933. (L! 16. Cs. K. 1933.) és a 163.307/VII—c. 1934. (L! 16. Cs. K. 1934.) sz. B. M. körrendeletekkel kiadott *Áttekintés* tünteti fel.

A szolgálatba induló járőr által elviendő tárgyakat a 46.111/eln. VI—c. 1932. (L! 8. Cs. K. 1933.), 45.816/eln. VII—c. 1933. (L! 11. Cs. K. 1933.) és a 15.460/eln. VII—c. 1934. (L! 11. Cs. K. 1934.) sz. B. M. körrendeletekkel kiadott *Áttekintés* sorolja fel.

A m. kir. csendőrségnél használatban lévő *lovagló szerszámokat* és szerelvényeket, valamint ezek mállházását az 1934. évi 9. sz. Cs. K.-ben megjelent 120.677/VII—c. 1933. sz. B. M. körrendelettel kiadott *Áttekintés* tárgyalja.

Az *ideiglenesen vezényelt csendőrök* által elviendő ruhát, fegyverzetet, felszerelést és egyéb tárgyakat az 1935. évi 12. sz. Cs. K.-ben megjelent 144.108/VI—c. 1935. sz. B. M. körrendelettel kiadott *Kimutatás* sorolja fel.

Az 1936. évi 19. sz. Cs. K.-ben megjelent 140.150/VI—c. 1936. sz. B. M. körrendelettel kiadott *Öltözeti Táblázat* szabályozza, hogy a csendőrség tagjai mikor, milyen öltözködési mód (rendben és sorbani-, vagy renden és soron kívüli dísz, nagy- vagy kis társasági-, egyszerű-, menet-, járőr- és kényelmes öltözet) szerint kötelesek, illetve jogosultak megjelenni és hogy mikor, milyen ruházati és felszerelési cikkeket kötelesek, illetve jogosultak viselni.

*

A bevezetésben hangoztattuk, hogy a katonailag szervezett testületekhez való együvértartozást külsőleg az egyenruha egyöntetűsége fejezi ki. Azonban a katonai szervezet összességén belül is vannak alakulatok, szervezetek, csoportok, amelyekhez való tartozást különféle megkülönböztetések domborítják ki.

Minden hadseregben a fegyvernemeknek, sőt gyakran ezeken belül az egyes csapattesteknek

is van valami — néha kicsi, alig szembe-tűnő — megkülönböztető jelvénye, amelyhez dicső hagyományok közös emlékei fűződnek. Ezek a megkülönböztető jelvények a leghűbb őrzői a közszellemnek.

A csendőrség hagyományos megkülönböztetője a kakastollas kalap.

A kakastollas kalap külső kifejezője annak, hogy aki viseli, az az államhatalom képviselője, a törvényes rend és béke támasza, az ország közbiztonságának és nyugalmának őre, tehát az állam és a nemzet bizalmának letéteményese. Ezért a kakastollas kalap megkülönböztetett tiszteletet és megbecsülést szerez viselőjének. De egyben kötelezi is arra, hogy ezt az előlegezett bizalmat szolgálatban és szolgálaton kívül teljes mértékben kiérdemelje úgy önmaga, mint a testület összessége részére.

Ezért viselje öntudatos büszkeséggel és boldog örömmel minden csendőr a kakastollas kalapot!